

Sisekaitseakadeemia

Finantskolledž

Svetlana Olštõnskaja

MAJANDUSAASTA ARUANNETE AUDITI ANALÜÜS
VÄNDRA VALLA NÄITEL

Lõputöö

Juhendaja:
Maret Kirsipuu, MBA

Tallinn 2011

Kolledž: Finantskolledž	Kuu ja aasta: mai 2011
Töö pealkiri: Majandusaasta aruannete auditi analüüs Vändra valla näitel.	
Töö autor: Svetlana Olštõnskaja	Olen nõus oma lõputöö kättesaadavaks tegemisega elektroonilises keskkonnas. Allkiri
<p>Lõputöö maht on 56 lehekülge. Lõputöö on kirjutatud eesti keeles ning koostamisel on kasutatud 28. allikat, millele on töös viidatud.</p> <p>Lõputöö eesmärgiks on analüüsida Vändra valla majandusaasta aruannete auditit aastatel 2005-2009. Eesmärgi saavutamiseks annab käesoleva töö koostaja ülevaate auditi mõistest ja olemusest, audiitori kutsetegevusest, analüüsib audiitortegevust lähtuvalt majandusaasta aruannete põhjal Vändra valla 2005-2009 majandustegevust ja majandusaasta aruannete auditeerimistegevust läbi viidud intervjuude põhjal.</p> <p>Analüüsi tulemusena jõuti järeldusele, et pikaajaline töösuhe kohaliku omavalitsuse auditeerimisel võib mõjutada audiitorkontrolli; audiitor võib pealiskaudselt teostada auditeerimistegevust. Kohaliku omavalitsuse auditeerimisel soovitatakse esimesel aastal auditeerida kõik aastaaruannete kirjed rida realt ning pikemaajalisel koostööl pöörata enam tähelepanu eelnevatel aastatel ilmnunud kitsaskohtadele. Lõputöö koostaja tegi ettepaneku, et kohaliku omavalitsuse audiitorteenust finantseeritaks osaliselt riigieelarvest ja soovitas Audiitorkogul korraldada enam koolitusi, mis on suunatud avaliku sektori üksuste auditeerimisele.</p>	
Võtmesõnad: audit, audiitor, auditeerimine, kohalik omavalitsus, majandusaasta aruanne	
Võõrkeelsed võtmesõnad: audit, auditor, local government, annual financial statement	
Säilitamise koht: Sisekaitseakadeemia raamatukogu	
Kaitsmisele lubatud	
Kolledži direktor: Uno Silberg	Allkiri:
Vastab lõputöö nõuetele Juhendaja: Maret Kirsipuu	Allkiri:

SISUKORD

SISSEJUHATUS	4
1. ÜLEVAADE AUDIITORTEGEVUSEST	7
1.1. Auditi mõiste ja olemus	7
1.2. Ülevaade audiitori kutsetegevusest	14
2. VÄNDRA VALLA MAJANDUSTEGEVUS AASTATEL 2005-2009	21
2.1. Vändra valla majandustegevusest majandusaasta aruannete põhjal	21
2.2. Audiitortegevusest Vändra valla näitel	29
KOKKUVÕTE	34
SUMMARY	37
VIIDATUD ALLIKATE LOETELU	39
LISAD	42
Lisa 1. Olulisemad tähelepanekud Vändra valla 2005-2009 majandusaasta aruannete kohta	42
Lisa 2. Vändra valla 2004-2009 majandusaasta aruannete olulise vea näitajad (Eesti kroonides)	44
Lisa 3. Revisjonikomisjoni liikme tähelepanekud ja märkused	46
Lisa 4. Vändra vallavanema vastulaused	51
Lisa 5. Küsimused Vändra valla audiitorile	53
Lisa 6. Vändra valla audiitoriga kirjavahetus	55
Lisa 7. Küsimused audiitoritele	56

SISSEJUHATUS

Majandusaasta aruanne peegeldab ettevõtte majandustegevust. Audiitortegevuse seaduse alusel on raamatupidamisaruande audit kohustuslik kohaliku omavalitsuse üksusele. Rahvusvahelistest standarditest ja Tegevusjuhistest lähtudes peab audiitor olema auditi teostamisel sõltumatu ja objektiivne. Audiitori ülesandeks on anda kindlust, et raamatupidamise aastaaruanne ei sisalda olulisi vigu ega ebatäpsusi, tagada esitatud andmete objektiivsus ja õigsus. Audiitori töö on vastutusrikas ja olulise tähtsusega, audit tõstab auditeeritud andmete usaldusväärust.

Lõputöö aktuaalsus seisneb selles, et teadaolevalt ei ole auditi valdkonda kohaliku omavalitsuse näitel Sisekaitseakadeemias varem käsitletud. Käesoleva töö koostaja on audiitortegevuse vastu tundunud huvi alates akadeemiasse õppima asumisest, teisel kursusel koostatud kursusetöös andis ta ülevaate sise- ja välisaudiitori tegevusest, kirjeldas auditeerimise olulisusest Eesti omavalitsustes ja veendus, et antud valdkonda tuleb lähemalt uurida konkreetse näite alusel.

Uurimisobjektiks on Vändra vald Pärnu maakonnas. Vändra vald osutus valituks sellepärast, et lõputöö koostaja sai valla revisjonikomisjoni liikmelt vihje, et audiitor ei ole olnud auditeerimisel erapooletu ja sõltumatu. Lõputöös esitatakse Vändra valla majandusaasta aruannete analüüs audiitortegevusest lähtuvalt ja kontrollitakse antud vihje õigsust. Käesoleval töö on praktiline väärtus, kuna antud uurimustöö tulemusi saab kasutada ennetamiseks samu probleeme teistes valdades või siis takistamiseks sarnaste probleemide levikut.

Lõputöö eesmärgiks on analüüsida Vändra valla majandusaasta aruannete auditit aastatel 2005-2009.

Eesmärgi saavutamiseks on püstitatud järgmised uurimisülesanded:

1. Antakse ülevaade auditi mõistest ja olemusest.
2. Antakse ülevaade audiitori kutsetegevusest.
3. Analüüsitakse majandusaasta aruannete põhjal Vändra valla 2005-2009 audiitortegevust.
4. Analüüsitakse majandusaasta aruannete auditeerimistegevust läbiviidud intervjuude põhjal.

Lõputöö on jagatud kaheks peatükiks: teoreetiline osa ja empiiriline uurimus. Iga peatükk koosneb kahest alapeatükist. Teoreetilises osas antakse ülevaade auditist, audiitori õigustest ja kohustustest. Esimeses alapeatükis antakse ülevaade auditi mõistest ja olemusest, tuuakse välja auditi eesmärk ja ülesanded, kirjeldatakse auditi tõendusmaterjalidele esitatavaid nõudeid ning antakse ülevaade auditi lõpparuande koostamisest. Teises alapeatükis kirjeldatakse audiitori kutsetegevust, audiitori kutsele esitatavaid nõudeid ning audiitori objektiivse ja sõltumatu arvamuse kujundamist.

Teise osa esimeses alapeatükis antakse ülevaade Vändra vallast ja analüüsitakse valla majandusaasta aruandeid aastatel 2005-2009 lähtuvalt rahvusvaheliselt tunnustatud finantsarvestuses ja -aruandluses olevatest alusprintsippiidest, kirjeldatakse olulise vea kasutamiseviisi ja analüüsitakse olulise vea näitajaid. Teises alapeatükis antakse auditi usaldusvääruse hinnang, analüüsitakse intervjuudest ja küsitlusest saadud informatsiooni ning esitatakse analüüsi käigus saadud lahendused ja tulemused

Uurimismeetodiks on kombineeritud meetod, mis hõlmab nii kvalitatiivset kui ka kvantitatiivset meetodit. Materjali tõlgendamiseks ja intervjuu läbitöötamiseks kasutatakse kvalitatiivse andmeanalüüsi meetodit. Kvalitatiivse analüüsi puhul korrastatakse ja kategoriseeritakse teave, mis teksti läbitöötamisel saadi. Majandusaasta aruannete analüüsimiseks kasutatakse kvantitatiivset analüüsimeetodit. Kvantitatiivse analüüsi puhul saadakse matemaatilis-statistiliselt põhjendatud arvulised suurused absoluutarvudes, protsentides või muudes ühikutes.

Lõputöös on kasutatud allikadena Eesti Vabariigi auditeerimist ja raamatupidamist reguleerivaid õigusaktide 01. jaanuari 2011. aasta seisuga redaktsioone, rahvusvahelisi auditeerimise standardeid ja tegevusjuhiseid, erialakirjandust ning 2005-2009 aastate Vändra valla majandusaasta aruandeid.

1. ÜLEVAADE AUDIITORTEGEVUSEST

1.1. Auditi mõiste ja olemus

Audit tähendab raamatupidamise aastaaruande ülevaatamist ja kontrollimist. Auditeerimine on vajalik omanikele sõltumatu hinnangu saamiseks ettevõtte finantsseisundist ning klientidele ja partneritele usalduse võitmiseks. Kohaliku omavalitsuse audit annab valla- ja linnaelanikele kindlustunde, et kohalik omavalitsus toimib nende vajadusest ja huvidest lähtudes ning kohaliku omavalitsuse põhiülesandeid järgides.

Audit on lähtuvalt Audiitortegevuse seadusest kindlustandev audiitorteenus. Auditeerimist viiakse läbi vastavalt Euroopa Komisjoni poolt kehtestatud rahvusvahelise standardiga ja Rahvusvahelise Arvestusekspertide Föderatsiooni põhimõtete ja rahvusvaheliste standardite alusel koostatud standarditega.¹ Eelmise Audiitortegevuse seaduse 10.veebrauari 1999. aasta redaktsiooni alusel oli vaja audit läbi viia auditeerimiseeskirjast lähtudes. Kehtiv seadus rõhutab rahvusvaheliste standardite tähtsust.

Audiitortegevuse seaduse § 50 sätestab, et auditi objektiks on kliendi vastutava organi poolt sobivate kriteeriumide alusel koostatud möödunud perioodide rahandusinformatsioon. Auditis on audiitorteenuse osutaja eesmärgiks võimaldada kogutud tõendusmaterjali põhjal vandeaudiitori aruandes avaldada ettenähtud kasutajale üldistavas jaatavas vormis arvamust.² Audit toimub peale majandusaasta lõppu.³

---

¹ Audiitortegevuse seadus, vastu võetud 27.01.2010 jõustunud 08.03.2010, osaliselt jõustumise aeg vastavalt §-le 207 - RT I 2010, 9, 41

² Samas, § 50 lg 2,3

³ Millichamp, A., *Auditing, 7th Edition*. (London: DP Publications, 1996), pg 74.

Möödunud perioodide rahandusinformatsioon hõlmab endas finantsaruandeid, millele audiitor annab hinnangu.

Finantsaruannete kontrollimise eesmärgiks on kinnitada aruannete usaldatavus või avaldada arvamus mitte usaldatavuse kohta, kontrollida raamatupidamise arvestuse ja aruandluse koostamist. Auditi tegevuse tulemusena antakse hinnang põhivara, käibevara, finantsreservide ja laenatud rahaliste vahendite kasutamisviisist.⁴ Detailselt koostatud hinnang annab ülevaate kohaliku omavalitsuse reaalsest finantsseisundist.

Rahvusvaheline auditeerimise standard number 200 sätestab, et auditi eesmärgiks on tõsta finantsaruannete usaldatavuse taset ettenähtud kasutajate jaoks (valitsusasutused, investeerijad, tarnijad, kreditorid, kliendid). Usaldatavus saavutatakse audiitori poolt arvamus avaldamisega selle kohta, kas finantsaruanded on koostatud kõikides olulistes aruannetes (bilanss, kasumiaruanne, rahavoogude aruanne, omakapitali muutuste aruanne) kooskõlas rakendatava finantsaruandluse raamistikuga. Finantsaruandluse raamistik on juhtkonna poolt kasutusele võetud juhend finantsaruannete koostamisel, mis on aktsepteeritav, arvestades majandusüksuse olemust ja finantsaruannete eesmärki, või mis on nõutav seaduste või regulatsioonidega. Enamiku üldotstarbeliste raamistike puhul avaldatakse nimetatud arvamus selle kohta, kas finantsaruanded on kajastatud kõigis olulistes osades õiglaselt või annavad õige ja õiglase ülevaate kooskõlas raamistikuga.⁵ Audiitor avaldab arvamus kirjaliku aruandena, milles toob välja selle, kas raamatupidamisaruanne kajastab olulises osas õigesti ja õiglaselt kohaliku omavalitsuse finantsseisundit, tulemust ja rahavooge.

Audiitorteenuse osutamisel kasutatakse definitsiooni „andmete autentsuse tuvastamine“, milleks on raamatupidamises kasutatavate informatsiooniallikate hindamine. Informatsiooniallikateks on:

---

⁴ Суйц В., Ахметбеков А., Дубровина Т., *Аудит: общий, банковский, страховой.* (Москва: Издательский дом «Инфра-М», 2000) Стр 16.

⁵ Rahvusvaheline auditeerimise standard (Eesti) 200. Sõltumatu audiitori üldised eesmärgid ja auditi läbiviimine kooskõlas rahvusvaheliste auditeerimise standarditega., kättesaadav internetis www.auditorkogu.ee/docs/ISA/Standardid2010/isa200ee.pdf 27.04.2011

1. Korduvaid majandusoperatsioone ehk raamatupidamisrutiine kajastavad raamatupidamisdokumendid (sh palgaarvestuses).
2. Muid ehk mitterutiinseid majandusoperatsioone kajastavad raamatupidamisdokumendid (sh inventuuride andmikud).
3. Hinnangud (sh lootusetute võlgade kohta).⁶

Tavaliselt esitab informatsiooniandjad juhatus ja/või raamatupidaja, kuid audiitor võib pöörduda eelmise perioodi auditeerinud audiitori poole teabe saamiseks.

Andmete autentsuse tuvastamise eesmärgiks on oluliste vigade tõenäosuse väljaselgitamine ja audiitorteenuse osutamise programmi täpsustamine. Audiitor peab jõudma järeldusele, kas auditeeritava tegevuses esinevad andmevood on piisaval määral dokumenteeritud ja kas kõik majandusoperatsioonid on raamatupidamisregistrites kajastatud. Ei tohi piirduda ainult audiitorteenuse osutamise objektis kajastatud aruandeperioodiga, lisaks tuleb käsitleda eelnenud ja järgneva aruandeperioodi teadaolevaid majandusoperatsioone selleks, et selgitada välja nende õigsus ja õige periodiseerimine.⁷ Mida mahukama informatsiooniga töötab audiitor, seda reaalsema ülevaate ta finantsaruannetest saab.

Audiitorettevõtja ja seaduse alusel audiitorühingut esindav vandeaudiitor on kohustatud hoidma saladuses talle vandeaudiitori kutsetegevuse käigus teatavaks saanud informatsiooni ja dokumente. Kutsesaladuse hoidmise kohustus ei ole ajaliselt piiratud ja kehtib ka pärast vandeaudiitori kutsetegevuse lõpetamist.⁸ Kutsetegevuse dokumente säilitatakse vähemalt seitse aastat vandeaudiitori või tema kutsetegevuse muu aruande kuupäevast arvates, kui seadusega ei ole ette nähtud teisiti.⁹ Kutsetegevuse dokumente võib säilitada mis tahes infokandjal, näiteks paberkandjal või elektroonilisel kujul. Säilitatavaid kutsetegevuse dokumente peab olema võimalik kirjalikult taasesitada.

---

⁶ Auditeerimiseeskiri, vastu võetud Rahandusministri määrusega nr 2 03.03.2010, jõustunud 08.03.2010 - RTL 2010, 10, 179

⁷ Samas, § 17.

⁸ Audiitortevõtte seadus, *supra nota* 1, § 48 lg 1.

⁹ Audiitortevõtte seadus, *supra nota* 1, § 60 lg 2.

Kutsetegevuse dokumentide loetavus peab olema tagatud kogu säilitusaja jooksul.¹⁰ Auditeerimisel saadud informatsioon peab olema rangelt konfidentsiaalne.

Auditi korral on suur tähtsus kõikide dokumentide uurimisel, mis annavad audiitorile formaalse pildi organisatsioonist. Auditis on tõendusmaterjalina suur tähtsus kirjalikel dokumentidel. Neid saab kasutada tähelepanekute tõesuse kinnitamiseks. Sageli on auditite aruannetes tähelepanu suunatud just finantsilise tähendusega arvudele. Teiselt poolt tuleb arvestada, et dokumendid on tihti subjektiivsed ning annavad organisatsioonist väär, võimalik, et liiga soodsa ettekujutuse. Dokumente kirjutavad inimesed ja on tähtis, et audiitor teaks, millises kontekstis ja mis eesmärgil üks või teine dokument on koostatud.¹¹ Audiitor peab alati skeptiliselt hindama esitatud informatsiooni.

Auditi teostamisel kogub audiitor tõendusmaterjale. Auditi tõendusmaterjalid peavad olema piisavad, usaldusväärsed ja asjakohased, et nende alusel saaks anda hinnangu või, et need toetaksid audiitori arvamusi ja järeldusi. Audiitori poolt kogutud auditi tõendusmaterjalid peavad olema nõuetekohaselt dokumenteeritud ja korraldatud toetamaks audiitori arvamusi ja järeldusi.¹² Auditi jooksul kogutud andmed peavad olema kvaliteetsed. Andmete kvaliteedi hindamisel tuleb arvestada andmete usaldusväärsust ja usutavust. Auditeerimise kontekstis tähendab usaldusväärsus seda, et saadud vastused või hangitud statistilised andmed on erinevates olukordades samad. Üks audiitor peaks statistiliste andmete hankimisel saama samasugused tulemused kui teine audiitor.¹³ Usutavuse puhul on oluline, et andmed oleksid seotud õigete küsimustega ja annaksid tõe pildi. Saadud statistilised andmed peaksid seostuma püstitatud probleemidega.

Saadud andmed mõjutavad audiitori arvamust, mis omakorda võivad mõjutada ettevõtte rahalise seisundi hindamist. Oluline on kaaluda, millises ulatuses peaksid audiitorid hindama ettevõtja esitatud tulevikku suunatud teavet ja millises ulatuses peaksid

---

¹⁰ Audiitortegevuse seadus, *supra nota* 1, § 60 lg 4.

¹¹ Riigikontroll., *Tulemusauditi teooria ja praktika käsiraamat*. (Tallinn: AS Pakett, 2001), lk 74.

¹² Eesti Siseaudiitorite Ühing., *Rahvusvahelised Siseauditi Standardid ja Tegevusjuhised*. (Tallinn: Print Best Trükikoda, 2006), lk 74-75.

¹³ Василенко, А., *Стандарты аудита: вопросы и ответы профессионалов*. (Москва: Издательский центр «Март», 2003), стр 44-45.

audiitorid ise esitama teavet ettevõtja majandus- ja finantsväljavaadete kohta.¹⁴ Tavapäraselt keskendutakse auditeerimisel möödunud perioodide teabele, kuna auditeeritakse möödunud aastate raamatupidamisaruandeid.

Audiitori peamine ülesanne on raamatupidamisaruande kontroll. Audiitortegevuse seaduse alusel on raamatupidamise aastaaruande audit kohustuslik igale aktsiaseltsile, riigiraamatupidamiskohustuslasele, kohaliku omavalitsuse üksusele, avalik-õiguslikule juriidilisele isikule, sihtasutusele ja riigieelarvest eraldist saavale erakonnale ja äriühingule, milles riigil on vähemalt otsustusõigus riigivaraseaduse tähenduses.¹⁵ Sellest järeldub, et uuritavale Vändra vallale, kui kohaliku omavalitsuse üksusele, on raamatupidamise aastaaruande audit kohustuslik.

Raamatupidamise aastaaruande eesmärk on anda õige ja õiglane ülevaade raamatupidamiskohustuslase finantsseisundist, majandustulemustest ja rahavoogudest.¹⁶ Auditeerimisel tuleb lähtuda sellest, et raamatupidamisaruannete informatsiooni kasutavad paljud tarbijaid:

1. Olemasolevad ja potentsiaalsed investeerijad.
2. Töötajad.
3. Laenuandjad.
4. Tarnijad.
5. Kreditorid.
6. Kliendid.
7. Valitsusasutused.
8. Üldsus.

---

¹⁴ Roheline Raamat. Auditi poliitikavaldkond: kriisi õppetunnid, vastu võetud 13.10.2010 Euroopa komisjoni poolt, kättesaadav internetis http://ec.europa.eu/internal_market/consultations/docs/2010/audit/green_paper_audit_et.pdf 27.04.2011

¹⁵ Audiitortegevuse seadus, *supra nota* 1, § 91 lg 3.

¹⁶IMG Konsultant AS, Toomas Villemsi Audiitorbüroo. *Majandusaasta aruande koostamise põhimõtted*. (Tallinn: Trükikoda Ühiselu AS, 2003), lk 6.

Seega peab saama esitatud informatsiooni põhjal öelda, et raamatupidamisaruannetes kajastatu on õige ja auditeerimine peaks tõstma selle usaldusväärsust.¹⁷

Audiitori hinnang kindlustab, kuid ei taga raamatupidamisaruannete absoluutset usaldusväärsust. Audiitor ei garanteeri ettevõtte elujõulisust ega juhtkonna õigeid juhtimisotsuseid vaid annab hinnangu raamatupidamisaruannetele, kus on fikseeritud teatud majandustoiminguid, kuid vastutus nende toimingute ja aruannete õigsuse eest lasub ikkagi juhtkonnal.¹⁸ Sellest, et audiitor tugineb juhtkonna poolt esitatud andmetele, võib tekkida risk, et keerulised pettused ja väärkajastamised jäävad avastamata. Audiitori riske saab maandada kinnituskiri, millega juhtkond kinnitab oma vastutust raamatupidamisaruannete õiglase esituse eest.

Formuleerides oma arvamust või aruannet, peab audiitor arvestama asjade olulisust finantsaruannete taustal. Finantsaruannete vigu või ebareeglipärasusi võib pidada oluliseks, kui need tõenäoliselt mõjutavad aruannete kasutajaid, kelle tähelepanu sellele juhitakse. Audiitor peab otsustama, milline on maksimaalne lubatav vigade määr, mis oleks veel vastuvõetav. Seda määra saab nimetada "olulisuse läveks". Finantsaruannete kontrollimisel võib olulisuse läve määrata kas otseselt kindla rahasummana või kaudselt protsentides (näiteks x% kogukuludest). Lisaks väärtusel põhinevale olulisuse lävele on juhtumeid, mil teatavaid arvete või tehingute liike võib pidada oluliseks oma sisult või oma kontekstilt.¹⁹ Üheks levinumaks selliseks juhtumiks on tehingud põhivaraga, kuna põhivara on majandustegevuses oluline.

Audiitor peab olema tähelepanelik kontekstist või sisust tuleneva võimalike olulisuse juhtude suhtes. Aruandlusetapil kasutatakse olulisuse läve, et hinnata auditi käigus avastatud vigade ja ebareeglipärasuste tähtsust ning aidata otsustada, kas audiitor peaks

---

¹⁷ Tallina Tehnikaülikool, Majandusarvestuse Instituut. *Majandusarvestus ja finantsjuhtimine*. (Tallinn: TTÜ, 2000), lk 90.

¹⁸ Samas, lk 90.

¹⁹ Riigikontroll. *INTOSAI auditistandardite Euroopa rakendusüraunised*. 1998., lk 18-19, kättesaadav internetis www.riigikontroll.ee/Auditeeritavaile/Auditistandardid/tabid/122/language/et-EE/Default.aspx 27.04.2011

väljendama kahtlusi finantsaruande suhtes.²⁰ Sellised kahtlused peavad olema kindlasti dokumenteeritud ja esitatud auditi lõpparuandes.

Auditi lõpetamisel koostab audiitor auditi lõpparuande projekti, milles toob välja auditi jooksul tehtud, auditi toimikus sisalduvale tõendusmaterjalile toetuvad nii positiivsed kui ka negatiivsed tähelepanekud, järeldused, soovitud olukorra muutmiseks, soovitude võimalikud rakendamise viisid ja tähtajad. Auditi eest vastutav isik jälgib, et lõpparuande projekt oleks koostatud vastavalt kehtestatud nõuetele, faktitäpne ja oleks kergesti arusaadav. Lõpparuande projekti eesmärk on kindlaks teha, kas audiitor mõistis korrektselt auditi objekti olemust ja kas ta annab auditeeritavale asjakohast informatsiooni ja soovitusi.²¹

Lõpparuande projekti tutvustatakse auditeeritava organisatsiooni või allüksuse juhile (auditi objekti eest vastutavale isikule), kellega arutatakse läbi auditi tulemused ja kellel on õigus anda selgitusi ja esitada vastulauseid. Auditeeritava organisatsiooni või allüksuse juht esitab täpsustused lõpparuande projektis sisalduvate tähelepanekute ja soovitude rakendamiseaja ja vastutajate ringi osas. Lõpparuandele annavad allkirja kõik auditit läbi viinud audiitorid, tõendades, et nende poolt esitatud andmed on õiged. Kinnitatud auditi lõpparuande saadab auditi eest vastutav isik organisatsiooni juhile/nõukogule ja vajadusel täiendavalt teistele juhtidele, kes tema hinnangul on võimelised ja sobivad antud soovitusi kõige efektiivsemalt ellu rakendama.²² Lõpparuandeks on sõltumatu audiitori aruanne, mis on majandusaasta aruande osa ja millega saavad tutvuda kõik huvitatud isikud. Lõpparuande esitamine juhatusele on auditi protsessi viimaseks etapiks.

Kokkuvõtvalt saab väita, et auditi ülesanne on anda hinnang raamatupidamise aastaaruandele, mis kindlustab, kuid ei taga raamatupidamisaruannete absoluutset usaldusväärsust. Hinnang annab ülevaate ettevõtte finantsseisundist, majandusperioodi tulemusest ja rahavoogudest. Auditit teostatakse omanike, avalikkuse, töötajate,

---

²⁰ Samas, lk 18-19.

²¹ Eesti Siseaudiitorite Ühing., *Siseaudit arvestus- ja aruandlusprotsessis*. (Tallinn: Trükikoda Ühiselu AS. 2002), lk 19.

²² Samas, lk 19.

võlausaldajate ja muude huvitatud isikute huvides. Auditi käigus kogutakse tõendusmaterjali, mis peab olema usaldusväärne ja kvaliteetne. Auditeerimisel keskendutakse möödunud perioodide informatsioonile, kuna auditeeritakse möödunud aastate raamatupidamisaruandeid. Auditi käigus saadud informatsioon on konfidentsiaalne, võib endas sisaldada ärisaladusi. Raamatupidamise aastaaruannete kohustusliku auditi juhtumid on sätestatud Audiitortegevuse seaduses. Väandra vallale kui kohaliku omavalitsuse üksusele on raamatupidamise aastaaruande audit kohustuslik. Audiitorkontrolli lõppemisel koostatakse järeldusotsus, mis lisatakse majandusaastaaruandele.

1.2. Ülevaade audiitori kutsetegevusest

Audiitor peab olema raamatupidamisaruandeid kontrollides sõltumatu ja eraldiseisev uuritava ettevõtte, või käesoleva töö puhul, kohaliku omavalitsuse volikogust. Audiitori ülesandeks on anda hinnang selle kohta, kas finantsaruanded kajastavad õiglaselt ettevõtte majandusseisundit.

Audiitortegevuse seadus määratleb audiitorit järgmiselt:

1. Vandeaudiitor on isik, kes on sooritanud arvestusala eksperdi kutseeksami raamatupidamise ja vandeaudiitori eriosa, kellele rahandusministri otsusega on antud vandeaudiitori kutse ning kes on andnud vande.²³
2. Avaliku sektori vandeaudiitor on isik, kes on sooritanud kutseeksami avaliku õiguse eriosa ja kellele rahandusministri otsusega on antud avaliku sektori vandeaudiitori kutsetase.²⁴
3. Atesteeritud siseaudiitor on isik, kes on sooritanud kutseeksami siseaudiitori eriosa siseaudiitori atesteerimise alamosa ja kellele rahandusministri otsusega on antud siseaudiitori kutse.²⁵

---

²³ Audiitortegevuse seadus, supra nota 1, § 3.

²⁴ Samas, § 4.

²⁵ Samas, § 5.

4. Avaliku sektori siseaudiitor on isik, kellele rahandusministri otsusega on antud avaliku sektori üksuse siseaudiitori või avaliku sektori ühingu siseaudiitori kutsetase.²⁶
5. Audiitorettevõtja on audiitorühinguna või füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsev vandeaudiitor.²⁷

Esmane nõue audiitoriks saamisel on kutseeksami sooritamine, seejärel audiitorite nimekirja kandmine. Audiitor peab olema usaldusväärne ja laitmatu reputatsiooniga. Audiitortegevuse seadusest lähtuvalt saab väita, et audiitor peab täitma oma kohustusi nõutava hoolsusega, olema objektiivne ja järgima audiitori kutsetegevuse head tava. Audiitoril on kohustus hoida enda teadmisi, oskusi ja vilumusi pidevalt sellisel tasemel, mis ei ohusta vandeaudiitori kutsetegevuse kvaliteeti ning ta on kohustatud vältima mis tahes samme, mis võivad audiitori kutse usaldusväärset või autoriteeti kahjustada.²⁸ Ülaltoodu reeglite järgimine tagab objektiivse ja sõltumatu audiitori arvamuse.

Audiitor tunneb ja järgib kehtivaid standardeid ning teisi teenistusülesannete täitmiseks vajalikke õigusakte, juhendeid ja tavasid, mis loovad eelduse tema professionaalseks tegevuseks ning käitumiseks. Audiitor peab keelduma tööst, mille tegemiseks tal puuduvad teadmised ja oskused.²⁹ Audiitorkogu korraldab järjepidevalt koolitusi, kus audiitorid saavad ajakohastatud informatsiooni kehtivate õigusaktide kohta.

Audiitori elukutset iseloomustavad omavaheline koostöö ja head suhted. Üldsuse usaldus ja lugupidamine audiitorite tegevusele tuleneb kõigi audiitorite saavutustest nii minevikus kui olevikus. Nii audiitorite eneste kui ka laiema avalikkuse huvisid silmas pidades on äärmiselt oluline, et audiitorid väärtustaksid omavahelises suhtluses ausust ja tasakaalukust.³⁰ Vaatamata sellele, et audiitorid omavahel konkureerivad kohustab audiitori kutseetika head omavahelist suhtlust. Koostöö näiteks on see kui varasem

---

²⁶ Samas, § 6 p 1.

²⁷ Samas, § 7 p 2.

²⁸ Samas, § 40.

²⁹ Riigikontroll., *Auditi käsiraamat*. 2008. lk 12, kättesaadav internetis www.riigikontroll.ee/Riigikontrollipublikatsioonid/Auditeerimisek%C3%A4siraamatud/tabid/112/language/et-EE/Default.aspx 27.04.2011

³⁰ Riigikontroll., *INTOSAI eetikakoodeks*. 1998., kättesaadav internetis www.riigikontroll.ee/Auditeeritavaile/Auditistandardid/tabid/122/language/et-EE/Default.aspx 27.04.2011

audiitor annab uuele audiitorile tutvumiseks enda koostatud tööpaberid ja ei nõua selle eest tasu.

Audiitori töös kasutatavad kutsealased teadmised ja oskused peavad olema kvaliteetsed ja vastama Audiitorseaduses, Auditeerimiseeskirjas ja rahvusvahelistes auditeerimise standardites kehtestatud nõuetele selleks, et oleks tagatud keeruliste situatsioonide õiglane lahendus. Audiitorid peavad olema tähelepanelikud raamatupidamistehinguid kontrollides puudujääkide, vigade, ebaharilike tehingute või tulemuste suhtes, mis võiksid osutada pettusele, ebaõigetele või ebaseaduslikele kulutustele, volitamata tegevusele, raiskamisele, saamatusele või ebaaususele.³¹

Audiitorid aitavad auditeerimisega tagada seda, et organisatsiooni juhtkond vastutab eesmärkide täitmise ning sise- ja välisnõuetele vastamise eest majandustegevuste läbiviimisel. Vaatamata sellele, et audiitori töö võib hõlmata „abistamise“ dimensiooni, milleks peetakse parandussoovituste lisamist, ei kanna audiitor lõplikku vastutust paranduse tegemise või nende teha laskmise eest. Kui audiitor soovib võtta vastutust paranduse tegemise või teha laskmise eest, mis on soovitatud kas auditi (kindlustandva) tegevuse käigus või eraldiseisva mitteauditi (konsulterimise) tegevuse käigus, rikub audiitor sõltumatust ja objektiivsust.³² Audiitor on see, kes annab soovitusi olukorra muutmiseks või parandamiseks, juhtkonnale, või käesoleva töö kontekstis vallavalitsusel, on õigus otsustada kas aktsepteerida antud soovitusi või mitte.

Juhul kui organisatsiooni aidatakse eraldiseisva mitteauditi (konsulterimise) tegevuse kaudu, peab audiitor oma tegevuses lähtuma auditi põhielementidest:

1. Audiitor peab olema sõltumatu, vältima suhteid ja olukordi, mis kompromiteerivad audiitorite objektiivsust.
2. Audiitor ei tohi auditeerida enda tööd.

---

³¹ Riigikontroll., *Rahvusvahelise kõrgeimate kontrolliasutuste organisatsiooni INTOSAI auditistandardid*. 1995. www.riigikontroll.ee/Auditeeritavaile/Auditistandardid/tabid/122/language/et-EE/Default.aspx 27.04.2011

³² Eesti Siseaudiitorite Ühing. *Rahvusvahelised Siseauditi Standardid ja Tegevusjuhised.*, supra nota 12, lk 60.

3. Audiitor ei tohi läbi viia juhtimisfunktsioone ega teha juhtimisalaseid otsuseid.³³

Need põhielemendid on peamisteks tagatisteks, et audiitori arvamus finantsaruannete kohta oleks erapooletu. Audiitorettevõtja ja seaduse alusel audiitorühingut esindav vandeaudiitor peab olema vandeaudiitori kutsetegevuses sõltumatu teenuse osutamiseks sõlmitud kliendilepingu teiseks osapooliks olevast isikust, asutusest või organist, tema tegevjuhtkonna või kõrgema juhtorgani raamatupidamise seaduse tähenduses liikmest, osanikust, aktsionärist ja temaga muul viisil seotud isikust.³⁴ Audiitor ei saa kliendi jaoks olla raamatupidaja või laenuandja. Selle, et audiitor tegutseb üksnes objektiivsetest asjaoludest lähtudes, kehtestab sõltumatuse põhimõte.

Auditeerimiseeskiri sätestab, et audiitorettevõtja või seaduse alusel audiitorühingut esindav vandeaudiitor peab olema auditi audiitorteenust osutades kindel selles, et isiklikud või persuhted ei mõjuta tema sõltumatust. Näiteks ei tohi nad vastu võtta külalislahkust ja kingitusi, mis võivad mõjutada või seada tema sõltumatust kahtluse alla. Auditeerimiseeskiri sätestab, et audiitori abikaasa ja ülalpeetavad võivad kliendilt kaupu ning teenuseid vastu võtta ainult teiste ostjatega võrdsel tingimustel.³⁵ Ettevõtte juhtkond, või käesoleva töö puhul vallavalitsus, on huvitatud positiivsest audiitori arvamusel, mõnikord tahetakse selle saavutamiseks mõjutada audiitorit pereliikmete kaudu. Seega nii audiitor kui ka tema lähedased ei tohi auditeeritava mõju alla sattuda.

Audiitorite sõltumatust ei tohi mitte üheski auditiga seotud küsimuses mõjutada ei isiklikud ega ka välised huvid. Sõltumatust võib mõjutada näiteks:

1. Väline surve või mõju.
2. Audiitorite eelarvamused auditeeritavate üksikisikute, asutuste, projektide või programmide suhtes.
3. Varasem töötamine auditeeritavas asutuses
4. Isiklikud või rahalised suhted.

---

³³ Samas, lk 60.

³⁴ Audiitortegevuse seadus, *supra nota* 1, § 47 lg 1.

³⁵ Auditeerimiseeskiri, *supra nota* 6, § 2 lg 2.

Loetletud faktorid võivad põhjustada lojaalsuse või huvide konflikti. Audiitorid on kohustatud vältima sekkumist nendesse küsimustesse, mis on seotud nende auditiväliste huvidega.³⁶ Audiitorile usaldatakse ettevõtte sisemist informatsiooni ja ärisaladusi, seega audiitori kutsetegevus eeldab usaldusväärseid suhteid.

Ülaltoodust tulenevalt saab väita, et audiitor peab olema kõrge tasemega spetsialist avastamiseks keerulisi pettusi ja väärkajastamisi. Ei tohi unustada seda, et mida ajaliselt kaugemal on eemaldatud mittevastavus finantsaruannetes kajastatud sündmustest ja tehingutest, seda väiksem on tõenäosus, et audiitor saab sellisest mittevastavusest teadlikuks või seda märkab.³⁷

Finantsüsteemide, raamatupidamisarvestuse ja finantsaruannete auditeerimine nõuab audiitorilt raamatupidamise ja sellega seotud distsipliinide alast väljaõpet, auditeeritava üksuse raamatupidamise ja aruandluse kohta käivate määruste ja seaduste tundmist.³⁸ Finantsaruannete analüüsi eesmärgiks on teha kindlaks oodatavad seosed, selgitada ootamatud seosed ja ebaharilikud kõrvalekalded. Seetõttu peab audiitor finantsaruandeid põhjalikult analüüsima ja selgitama, kas:

1. Finantsaruanded on koostatud üldtunnustatud raamatupidamisstandarditega kooskõlas.
2. Finantsaruannetes on küllaldaselt määral arvesse võetud auditeeritava üksuse tingimusi.
3. Finantsaruannete eri näitajad on piisavalt avalikustatud.
4. Finantsaruannete näitajaid on õigesti hinnatud, mõõdetud ja esitatud.³⁹

Audiitori eesmärkideks on kujundada omandatud auditi tõendusmaterjali põhjal tehtud järelduste hindamise alusel arvamus finantsaruannete kohta. Audiitori arvamus

---

³⁶ Riigikontroll. *INTOSAI eetikakoodeks.*, supra nota 30, lg 17.

³⁷ Roheline Raamat. *Auditi poliitikavaldkond: kriisi õppetunnid.*, supra nota 14.

³⁸ Riigikontroll. *Rahvusvahelise kõrgeimate kontrolliasutuste organisatsiooni INTOSAI auditistandardid.*, supra nota 31, lg 104.

³⁹ Samas, lg 160.

avaldatakse selgelt kirjaliku aruande kaudu, milles kirjeldatakse lisaks arvamuse alust.⁴⁰
Audiitor võib esitada kas märkustega või märkusteta arvamust.

Märkusteta arvamus antakse sel juhul, kui audiitor on kõigis olulistest aspektides veendunud, et finantsaruanded on koostatud üldtunnustatud raamatupidamise põhireegleid järjepidevalt kasutades, aruanded on kooskõlas seaduste ja asjakohaste määrustega, ülevaade olukorrast, mille annavad finantsaruanded, on kooskõlas audiitori teadmistega auditeeritava üksuse kohta, kõik finantsaruannete kohta käivad olulised asjaolud on piisavalt avalikustatud.⁴¹

Audiitor ei saa esitada märkusetu arvamust juhul, kui audiitori arvates mõjutab või võib mõjutada finantsaruandeid oluliselt kas või üks järgmistest tingimustest:

1. Auditi ulatust on piiratud.
2. Audiitor leiab, et aruanded pole täielikud, on eksitavad või on õigustamatult kõrvale kaldunud üldtunnustatud raamatupidamisstandarditest.
3. Finantsaruandeid mõjutab ebaselgus.⁴²

Kui finantsaruannetes on kas või üks punkt, millega audiitor ei ole nõus või mille suhtes ta on ebakindel, ja kui see punkt on küll oluline, aga aruannete mõistmise seisukohalt mitte määrava tähtsusega, siis tuleb esitada märkustega arvamus. Arvamuse sõnastus peegeldab tavaliselt auditi rahuldavat lõpptulemust, kuid selles on selgel ning lühidalt kujul esitatud asjaolud, millega audiitor ei ole nõus või mis on ebaselged ja seetõttu andsid aluse märkustega arvamuseks.⁴³

Eitav arvamus antakse siis, kui audiitor ei saa finantsaruannete kui terviku kohta väljendada oma arvamust sel põhjusel, et on olemas määrava tähtsusega lahkarvamus,

---

⁴⁰ Rahvusvaheline auditeerimise standard (Eesti) 700. Arvamuse kujundamine ja aruandlus finantsaruannete kohta., kättesaadav internetis www.audiitorkogu.ee/docs/ISA/Standardid2010/isa700ee.pdf 27.04.2011

⁴¹ Riigikontroll. *Rahvusvahelise kõrgeimate kontrolliasutuste organisatsiooni INTOSAI auditistandardid.*, *supra nota* 31, lg 172.

⁴² Samas, lg 174.

⁴³ Samas, lg 175.

mistõttu mõningate märkustega arvamus ei oleks täpne. Eitava arvamuse sõnastus teeb selgeks, et finantsaruanded ei ole ausalt koostatud, ning täpsustab selgelt ja lühidalt kõik lahkavust põhjustavad asjaolud.⁴⁴

Audiitori järeldusotsus on alati kas allkirjastatud või kinnitatud audiitorettevõtja pitsati ning kuupäevaga. Audiitori järeldusotsuse kuupäev on tavaliselt lähedal kuupäevale, mil audiitor toimetab järeldusotsuse kliendile.⁴⁵ Audiitori järeldusotsus muutus audiitori aruandeks kehtiva audiitortevõtmise seaduse vastuvõtmisega. Audiitori aruanne lisatakse majandusaastaruandele.

Võttes kokku eelpooltoodut saab järeldada, et audiitori kutse saanud isik peab olema objektiivne ja sõltumatu auditi teostamisel. Audiitori kutsealased teadmised ja oskused peavad vastama Audiitortevõtmise, Auditeerimiseeskirjas ja rahvusvahelistes auditeerimise standardites kehtestatud nõuetele. Audiitori arvamust finantsaruannete kohta ei tohi mõjutada nii isiklikud kui ka välised huvid. Majandusaasta aruannete kontrollimisel peab audiitor veenduma, et need on koostatud vastavalt raamatupidamise seaduse ja riigi raamatupidamise üldeeskirjade nõuetele ning raamatupidamise toimikonna juhenditele. Audiitori arvamust väljendatakse kirjalikus aruandes, mis võib olla märkusteta või märkustega. Märkusteta arvamus antakse juhul, kui finantsaruanded on koostatud olulises osas õigesti ja õiglaselt. Märkustega arvamus esitatakse siis, kui auditi ulatus on piiratud või finantsaruanded on eksitavad. Eitava arvamuse annab audiitor siis, kui finantsaruanded on valesti koostatud. Audiitori elukutse omandanud isikule on iseloomulik laitmatu reputatsioon ja kõrged kutsealased oskused.

---

⁴⁴ Samas, lg 176.

⁴⁵ Ittonen, K., *Audit Reports and Stock Markets*. (Vaasa: Universitas Wasaensis, 2009), pg 46.

2. VÄNDRA VALLA MAJANDUSTEGEVUS AASTATEL 2005-2009

2.1. Vändra valla majandustegevusest majandusaasta aruannete põhjal

Majandusaasta aruanded peavad olema koostatud lähtuvalt raamatupidamise seaduses ja riigi raamatupidamise üldeeskirjades sätestatud alusprintsipiidest ning raamatupidamise toimkonna juhenditest. Auditi käigus arvutab audiitor raamatupidamise aastaaruande andmete põhjal olulise vea määra. Raamatupidamise aastaaruande auditeerimise käigus avastatud vead võrdleb audiitor olulise vea määraga. Saadud võrdluse tulemuste põhjal kujundab audiitor objektiivse ja sõltumatu arvamuse. Käesolevas peatükis antakse ülevaade Vändra vallast, kirjeldatakse olulise vea kasutamiskiisi, analüüsitakse valla majandusaasta aruandeid ja olulise vea näitajaid.

Vändra vald asub Pärnumaal, naabriteks Kehtna, Käru, Türi, Suure-Jaani, Tori, Tootsi, Are, Halinga, Märjamaa vallad. Vändra vallas asub Vändra alevi-vald. Kaisma vald liitus Vändra vallaga 27. oktoobril 2009. aastal. Kaisma ja Vändra vallade eelarved ja raamatupidamine on liidetud alates 01. jaanuarist 2010. aastast. Vändra valla pindala suurenes Kaisma vallaga liitumisel 184 km² võrra ja on nüüd 642 km²⁴⁶. Külade arv on 43 (sh seitse küla Kaisma piirkonnast). Elanike arv oli 01. märtsi 2010. aasta seisuga 2962 inimest.⁴⁷ Vändra valla majandustegevuse analüüs majandusaasta aruannete põhjal ei sisalda Kaisma valla majandustegevuse analüüsi.

Asustustihedus Vändra vallas on 4,7 inimest/km². Asustus on kogunenud põhiliselt teede ja jõgede äärde. Külad on elanike arvult erineva suurusega, keskmiseks küla suuruseks on

---

⁴⁶ Vändra valla arengukava aastateks 2010-2020. (Vändra vald, 2010), lk 15, Vändra valla kodulehekülge, kättesaadav internetis. www.vandravald.ee/client/default.asp?wa_id=70 23.04.2011

⁴⁷ Vändra valla kodulehekülge, Vändra valla rahvaarv., kättesaadav internetis www.vandravald.ee/client/default.asp?wa_id=708 27.04.2011

72,5 elanikku. Vändra valda saab pidada kõige väiksema rahvaarvuga küladega vallaks Pärnu maakonnas.⁴⁸

Vändra vallas paiknevate ettevõtete peamised tegevusvaldkonnad on metsamajandus ja puidu töötlemine, jae- ja hulgikaubandus, põllumajandus ning transpordivahendite hooldus ja remont. Aktiivselt tegeletakse turismiga, mis on üheks valla arenguperspektiiviks.⁴⁹

Vändra vald, kui kohaliku omavalitsuse üksus, on Eesti Vabariigi raamatupidamiskohustuslane. Majandusaasta aruannete koostamist reguleerivad järgmised õigusaktid: raamatupidamise seadus, riigi raamatupidamise üldeeskiri ja raamatupidamise toimkonda poolt koostatud juhendid. Raamatupidamiskohustuslane on kohustatud korraldama raamatupidamist nii, et oleks tagatud:

1. Aktuaalse, olulise, objektiivse ja võrreldava informatsiooni saamine raamatupidamiskohustuslase finantsseisundist, majandustulemusest ja rahavoogudest.
2. Dokumenteerima kõiki oma majandustehinguid.
3. Kirjendama algdokumentide või nende põhjal koostatud koondokumentide alusel kõiki oma majandustehinguid raamatupidamisregistrites.
4. Koostama ja esitama majandusaasta aruande ning muud finantsaruanded õigusaktides sätestatud korras.
5. Säilitama raamatupidamise dokumente seitse aastat, alates selle majandusaasta lõpust, mil algdokument raamatupidamises kajastati.⁵⁰

Raamatupidamise aastaaruande koostamisel tuleb lähtuda rahvusvaheliselt tunnustatud arvestuses ja aruandluses olevatest alusprintsipidest. Töö koostaja esitab need, millele ta tugines Vändra valla raamatupidamise aastaaruannete analüüsimisel:

---

⁴⁸Vändra valla kodulehekülj. *Vändra valla arengukava aastateks 2010-2020.*, supra nota 46, lk 8.

⁴⁹Vändra valla kodulehekülj. *Vändra valla arengukava aastateks 2010-2020.*, supra nota 46, lk 26.

⁵⁰Raamatupidamise seadus, vastu võetud 20.11.2002., jõustunud 01.01. 2003 - RT I 2002, 102, 600, § 4, 12.

1. Arusaadavuse printsiip – raamatupidamise aastaaruandes avalikustatav informatsioon peab olema esitatud nii, et see on ülevaatlik ja üheselt mõistetav aruande kasutajatele, kellel on aruandest arusaamiseks piisavaid finantsalaseid teadmisi.
2. Olulisuse printsiip – raamatupidamise aastaaruandes peab kajastuma kogu oluline informatsioon, mis mõjutab raamatupidamiskohustuslase finantsseisundit, majandustulemust ja rahavoogusid. Oluline on selline aruandeformatsioon, mille avaldamata jätmine võib mõjutada aruande kasutajate poolt aruande põhjal tehtavaid majandusotsuseid. Väheolulisi objekte võib arvestada ja aruandes kajastada lihtsustatud viisil.
3. Järjepidevuse ja võrreldavuse printsiip – raamatupidamise aastaaruande koostamisel kasutatakse jätkuvalt varem kasutatud arvestuspõhimõtteid, aruandlusviise ja aruandeskeeme.
4. Avalikustamise printsiip – raamatupidamise aastaaruandes esitatakse kogu informatsioon, mis võimaldab saada raamatupidamiskohustuslase finantsseisundist, majandustulemusest ja rahavoogudest õige ja õiglase ülevaate.⁵¹

Ettevõttest, või käesoleva töö kontekstis kohaliku omavalitsusest, annab esmamulje majandusaasta aruande visuaalne külg, seetõttu on oluline aruande vormistus. Majandusaasta aruanne peab olema koostatud korrektses vormis, ühtse kirja ja kujundusega. Põhiaruanded tuleb paigutada eraldi lehtedele, tegevjuhtkonna aruanne ja lisad võivad olla järjest. Aastaaruande kõik lehed peavad olema nummerdatud.⁵² Väändra vald peab koostama majandusaasta aruande lähtudes Riigi raamatupidamise üldeeskirja lisas 7 toodud vormist.⁵³

---

⁵¹ Raamatupidamise seadus, *supra nota* 50, § 16.

⁵² IMG Konsultant AS, Toomas Villemsi Audiitorbüroo. *Majandusaasta aruande koostamise põhimõtted*. Tallinn: Trükikoda Ühiselu AS. 2003. lk 6.

⁵³ Riigi raamatupidamise üldeeskiri, vastu võetud 11.12.2003 nr 105., jõustunud 01.01.2004 - RT I 2010, 130, 18, § 11

Käesolevas uurimistöös analüüsitakse Vändra valla 2005-2009 aasta majandusaasta aruandeid⁵⁴. Majandusaasta aruanded on avalikustatud Vändra valla koduleheküljel. Viie aasta pikkune periood on käesoleva töö koostaja arvates piisav kirjeldamiseks seda, kas aruannete koostamisel on kasutatud ühesuguseid arvestusmeetodeid, samuti on perioodide erisused kergemini leitavad. Majandusaasta aruandeid analüüsid hindas töö koostaja aruannete loogilisust, ülesehitust ja arusaadavust, summade arvutamise õigsust ning lisade informatiivsust.

Analüüsi tulemusena selgus, et aastate lõikes on majandusaasta aruannete ülesehitus erinev, näiteks 2005. aasta majandusaasta aruande raamatupidamise aastaaruande koostamisel kasutatud arvestusmeetodid ja hindamisalused on toodud eraldi lehekülgedel, kuid ei kuulu lisade hulka, järgnevatel aastatel aga kuuluvad (Lisa 1).

Majandusaasta aruannetes ei ole läbivalt kasutatud ühtlast ümardamist. Raamatupidamise seadus sätestab, et tuleb märkida arvnäitajate puhul täpsusastme.⁵⁵ Näiteks märkuse korral, et aruanne on koostatud eesti kroonides, peetakse heaks tavaks, et see on koostatud kroonides ilma sentideta. 2005. ja 2006. aasta majandusaasta aruanded ei lähtu sellest printsiibist, 2009. aasta aruanne vastab sellele nõudele (Lisa 1). 2007. ja 2008. aasta aruanded on koostatud tuhandetes eesti kroonides, millega kaasneb erisus summade liitmisel (näiteks bilansis, kasumiaruandes, rahavoogude aruandes) (Lisa 1). Tekib vastuolu järjepidevuse ja võrreldavuse printsiibiga. Aruandlusviisi erinevus aastate lõikes on takistuseks esitatud näitajate jälgimisel.

Bilansikirjete analüüsi tulemusest selgub, et 2005. aasta bilanss ja bilansikirjeid selgitavad lisad on koostatud arusaadavalt. 2006. ja 2008. aasta bilansikirje „Muud kohustused ja saadud ettemaksed“ summat ei ole lahti kirjutatud (Lisa 1). 2007. aasta majandusaasta aruanne on koostatud tuhandetes eesti kroonides, bilansimaht ei ühti, siis

---

⁵⁴ Vändra valla koduleheküljel, Vändra valla 2005-2009 majandusaastaaruanded, kättesaadavad internetis: 2005. aasta www.vandravald.ee/ul/Maj_aastaruanne_2005.pdf ; 2006. aasta www.vandravald.ee/ul/Maj_aasta_aruanne2006.pdf; 2007. aasta www.vandravald.ee/ul/Majaruanne2007.xls; 2008. aasta www.vandravald.ee/ul/Majandusaasta08.pdf ; 2009. aasta www.vandravald.ee/ul/Vandra_majaruanne1506.pdf, 27.04.2011.

⁵⁵ Raamatupidamise seadus, *supra nota* 50, § 15.

kui arvutada summad ilma tuhandeid kroone arvestamata. Selliselt ümardamine on põhjustanud varade ja kohustuste erinevuse ühe tuhande krooni võrra (Lisa 1). Tekib vastuolu arusaadavuse printsiibiga.

2005-2009. majandusaasta aruannetes kasutatud arvestusmeetoditest ja hindamisalustest (välja arvatud 2005 aastal) saab järeldada, et rahavoogude aruanded on koostatud otsemeetodil. 2007 aastal muudeti rahavoogude aruande ülesehitust (Lisa 1). Antud aruandes nimetati põhivara soetamiseks saadud sihtfinantseerimist rahavoogudeks finantseerimistegevusest, lisaks elimineeriti mitterahalised liikumised. See on vajalik informatsioon, mis esitati olulisuse printsiipi järgides.

Raamatupidamise aastaaruande lisad selgitavad põhjaruannete olulisi kirjeid. Uurimistöö läbiviija on arvamusel, et materiaalse põhivara ja kinnisvarainvesteeringute lisad on küll informatiivsed, kuid samas ei kajastu aruannete lisades konkreetsete arvnäitajate sisu. Tulemiaruanne analüüsist selgus, et 2005. aasta kirje „Muud tulud varadelt“ ja „Põhivara amortisatsiooni ja ümberhindlus“ summat ei ole lahti kirjutatud, nende leidmiseks tuleb summad arvutada olemasolevatest aruannetest (Lisa 1). Põhivara ja kinnisvarainvesteeringute lisad on koostatud avalikustamise printsiibist lähtudes, kuid kuna summad on raskesti leitavad, on vastuolu arusaadavuse printsiibiga.

Raamatupidamise aastaaruanded on koostatud perioodil lähtudes soetusmaksumuse printsiibist, kulumit kajastatakse lineaarse meetodi alusel (Lisa 1).

Kokkuvõtvalt saab järeldada, et 2005-2009. aastate majandusaasta aruannetes on järgitud ülaltoodud põhimõtetest olulisuse ja avalikustamise printsiipe. Raamatupidamise aastaaruannetes on toodud kõik olulised faktid ja kogu informatsioon, mis mõjutavad finantstulemit ja kujundavad majandustulemusi. Aruandlusviisi erinevus aastate lõikes raskendab oluliselt näitajate võrdlemist, seega ei ole järgitud analüüsitud perioodil järjepidevuse ja võrreldavuse printsiipe. Töö koostaja on arvamusel, et raamatupidamise aastaaruanded on siiski ülevaatlikud ja mõistetavad ning peegeldavad objektiivselt valla majandustegevust.

Auditi käigus avastatud vigade mõju tähtsuse hindamiseks kasutab audiitor olulisuse vea läve. Audiitor arvestab finantsaruannete kontrollimise käigus saadud vead ja võrdleb neid olulisuse vea lävega. Oluline viga on näitaja, mida ületades ei saa audiitor märkusteta otsust anda, see kohustab raamatupidamiskohustuslast raamatupidamistehinguid parandama. Audiitor saab olulise vea korral kirjeldada tekkinud asjaolu märkusega audiitori otsuses, kus on kirjas, et välja arvatud lõigus „Märkusega arvamuse avaldamise alus“ kirjeldatud asjaolu mõjud, kajastab raamatupidamise aastaaruanne majandustehingud olulises osas õigesti ja õiglaselt.

Olulise vea koefitsiendi arvestuse meetodi valik põhineb normatiivdokumentidel, ettevõttesisestel juhenditel, või käesoleva töö tähenduses, kohaliku omavalitsusele kehtestatud õigusaktidel ning audiitori professionaalsetel hinnangutel.⁵⁶ Olulise vea leidmiseks võetakse üksiknäitajad raamatupidamisaruandest ja korrutatakse need protsendimääraga. Protsendimäär erineb sõltuvalt kirjetest. Audiitor võib olulise vea näitajat vähendada või suurendada, sõltuvalt sellest, kui oluline on kirjete sisu audiitori kliendi tegevuse raames. Olulise vea määr sõltub ka riskianalüüsist, kuid lõputöö maht ei võimalda teostada riskianalüüsi ja seega kasutab töö koostaja olulise vea keskmisi protsendimäärase.

Olulise vea leidmiseks saab kasutada erinevaid arvestuskäike. Lõputöö koostaja kasutab olulisuse vea arvutamisel õppepraktika käigus saadud materjali, kus olulisus on määratletud aktsepteeritava vea kroonides väljendatud summana perioodi majandustulemuse või vara kogumahu suhtes.⁵⁷ Selle arvestuskäigu korral võetakse arvesse:

1. Kasum, mis kohaliku omavalitsuse mõistes tähendab tulemit.
2. Netorealisatsioon, mis tähendab müügitulu.
3. Bilansimaht, see on kogu varade või kohustuse ja omakapitali summa.
4. Netovara või omakapital, mis on varade ja kohustuste vahe.

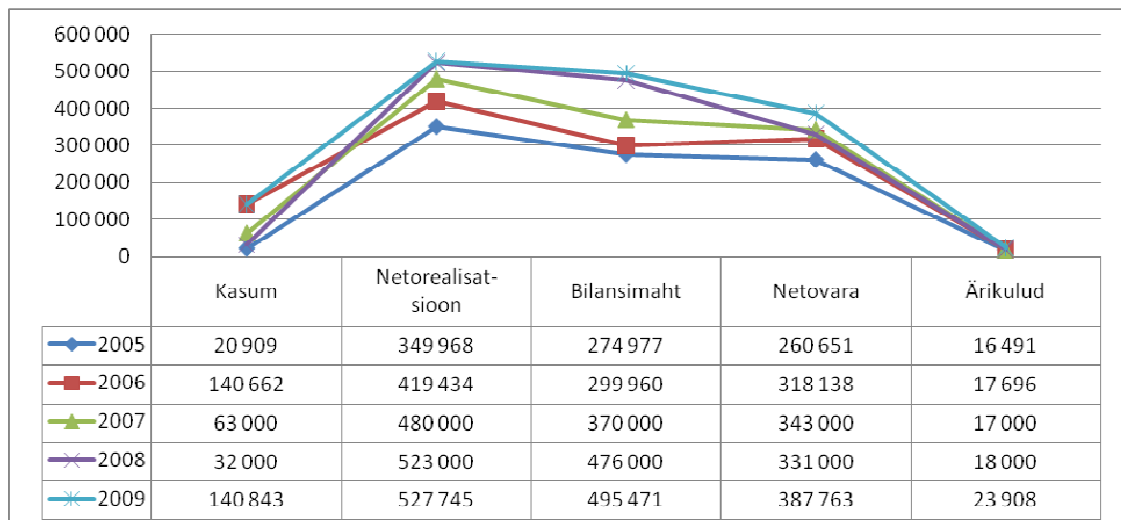
---

⁵⁶ Василенко, А. *Стандарты аудита: вопросы и ответы профессионалов*,. *supra nota* 13, стр 50.

⁵⁷ Auditeerimiseeskiri, vastu võetud Rahandusministri määrusega nr 2 03.03.2010, *supra nota* 6, lg 17.

5. Ärikulud, mis on seotud Vändra valla äritegevusega.

Kuna käesolevas töös analüüsitakse pikka perioodi, siis töö koostaja leidis ülaltoodud näitajate olulise vea suurused ja ei arvanud iga raamatupidamise aruande kirje kohta olulist viga. Kui kasumit aruandeaastal ei olnud arvestati kahjum. Vändra valla olulise vea arvutamine on toodud lisa 2. Majandusaasta aruannete oluline viga on aastate lõikes muutunud (Joonis 1). Järgnevalt esitatakse olulise vea analüüs. 2005. aastal olulise vea näitajad on kõige madalamad, samas 2009. aastal kõige kõrgemad. Ärikulude väikene olulise vea näitaja ei tähenda seda, et näitaja on väheoluline, vaid seda, et ärikulud on suudetud hoida stabiilsena va 2009. aastal.

Joonis 1. Vändra valla 2005-2009 aastate olulise vea näitajad koos alusandmetega (kroonides).⁵⁸

Kui on tegemist suure olulise vea erinevusega, siis tuleb tagasiulatavalt eelmiste perioodide aastaaruannetes viia sisse muudatused, kuid kui vea suurus ei ole oluline, siis tagasiulatavalt eelmise aasta aruannet ei muudeta. Näiteks, 2004. aastal ekslikult ei arvestatud põhivara jääkmaksumusega ja arvestati kulumit 40 107,20 krooni ulatuses rohkem. Kuna 40 107,20 krooni on vähem kui bilansimahu olulise vea näitaja, loetakse see mitteoluliseks veaks (Lisa 2). 2005. aasta lõpus on tehtud paranduskanne, 2004. aasta majandusaasta aruannet ei muudetud.

⁵⁸ Autori koostatud Vändra valla majandusaasta aruannete (2005-2009) ja lisa 2 alusel

Majandusaasta aruannete analüüsil puudus läbiviijal ligipääs raamatupidamise algdokumentidele, seetõttu tugines ta revisjonikomisjoni liikme poolt koostatud märkustele finantstehingute kohta. Revisjonikomisjoni liige juhtis tähelepanu, et ebatõenäoliselt laekuvate nõuete 9000 kroonine osa maksti Vändra vallas 2009. aastal topelt äriühingule; Tiksi Kaubanduse OÜ elektrienergia võlg lasti kasvada 24 000 kroonini ning alles siis konstateeriti fakti ettevõtte tegevuse raugemisest (Lisa 3). Veel pöörab ta tähelepanu sellele, et vallavanema korraldusel on valla maksumaksja rahalistest vahenditest tasutud revisjonikomisjoni esimehe erafirmale osutatud õigusabiteenuse kulud summas 14 190 krooni (Lisa 3).

Ülaltoodud näitajate summa on 40 700 krooni, mis on omakorda vähem kui 2009. aasta bilansimahu olulisuse vea suurus. See tähendab, et need faktid küll nõuavad selgitusi, kuid ei ole olulised auditeerimise raames ja ei mõjuta audiitori arvamust.

Võttes kokku eelpooltoodut, saab järeldada, et Vändra valla kui raamatupidamiskohustuslase üheks ülesandeks on majandusaasta aruande nõuetekohane koostamine ja esitamine. Kohaliku omavalitsuse majandusaasta aruanne peab olema koostatud vastavalt rahvusvaheliselt tunnustatud arvestuse ja aruandluse põhimõtete alusprintsipidele ning Riigi raamatupidamise üldeeskirjale. Käesoleva töö koostaja analüüsis Vändra valla 2005-2009 majandusaasta aruanded ja jõudis järeldusele, et üldiselt on majandusaasta aruanded ülevaatlikud ja mõistetavad ning ei sisalda olulisi väärkajastamisi. Raamatupidamise aastaaruannete hindamisel kasutas audiitor olulise vea arvutust. Lõputöö koostaja arvutas olulise vea näitajad aastate lõikes ja leidis, et Vändra valla revisjonikomisjoni liikme poolt esitatud tähelepanekud on informatiivsed ja vajalikud ning need tuleb kindlasti esitada lahendamiseks valla sisekontrollisüsteemile, kuid nad ei ole olulised audiitorkontrolli mõistes.

2.2. Audiitortegevusest Vändra valla näitel

2005-2009 majandusaasta aruannete audiitorotsused on märkusteta, millest saab järeldada, et audiitor on auditi tulemusena jõudnud arvamusele, et majandusaasta aruanded kajastavad olulises osas õigesti ja õiglaselt Vändra valla finantsseisundit. 2008. audiitori järeldusotsuses on kirjeldatud asjaolu, mis ei mõjuta oluliselt audiitori arvamust, kuid audiitor juhib tähelepanu algatatud kriminaalmenetlusele, mille tulemust ei olnud võimalik usaldusväärset hinnata raamatupidamise aastaaruande koostamisel.

Vändra valla revisjonikomisjoni liige on revisjonikomisjoni töö tulemuste põhjal jõudnud järeldusele (Lisa 3), et raamatupidamise aruanne koos eelarve täitmise aruandega kajastab küll kõiki majandusaastal tehtud finantstehinguid, kuid finantstehingud ei ole osaliselt õiglased ja põhjendatud. Tema arvates on audiitori töö olnud pealiskaudne ja puudulik valla poolt sõlmitud lepingute ning nende alusel tegelikult tehtud finantstehingute hindamisel ja võrdlemisel.

Andres Sõnajalg juhtis tähelepanu sellele (Lisa 3), et valla revisjonikomisjon nõudis valla volikogult audiitori vahetust järgmise majandusaasta aruande auditeerimisel, sellest nõudest oli teadlik valla volikogu koosseis, mis vahetaski audiitorkontrolli teostajat ettevõtet. Kuid kahjuks selgus tõsiasi, et valla 2009. aasta majandustegevust auditeeris täpselt sama isik, kes on seda teinud juba alates 2003. aastast. Valla juhtkond teatas volikogule, et toimub audiitorfirma vahetus. Valla volikogu kinnitas otsuse eeldades, et on toimunud sisuline audiitorfirma vahetus. Hiljem selgus, et audiitoriks on siiski sama isik, kes on audiitorkontrolli vallas läbi viinud juba alates 2003. aastast, vahetunud on ainult audiitorettevõtte nimetus. Revisjonikomisjoni töö tulemustest on selgunud, et audiitor oli kas teadlikult või hooletusest kuni aastani 2009 jätnud märkamata ilmsed puudused ja vead vallavalitsuse finantstegevuses.

Olulisemad revisjonikomisjoni liikme tähelepanekud Vändra valla finantstegevusest (Lisa 3):

1. Aastatel 2005-2009 on seoses vallavanema isikliku sõiduauto kasutamisega toime pandud finantsdistsipliini rikkumised, mille audiitor oleks finantstehingute kontrollides auditeerimise käigus pidanud avastama.
2. Vändra valla poolt korraldatud ja läbi viidud hangetel osaliselt või täielikult puuduvad hinnapakumised, mille alusel on sõlmitud teenuse pakkumise- ja töövõtulepinguid.
3. On tehtud arusaamatuid kulusid õigusabiteenuse tellimisega, kuna vallaametis on vastavat pädevust omav ametnik.
4. Vändra valla kodulehel on avaldatud valeandmed 2009. aasta Vändra Vallavalitsuse ametiisikute töötasude kohta, märkimata on vallavanema käskkirjaga määratud lisatasud.

Revisjonikomisjoni liige edastas lõputöö koostajale Vändra vallavanema vastulaused revisjonikomisjoni liikmele. Vändra vallavanem on arvamusel (Lisa 4), et „ei ole eetiline kritiseerida tunnustatud audiitorit. Audiitoritel on omad seadused ja reeglid, nende tööd läbivad kontrollauditeerimise. Ükski audiitor ei hakkaks oma mainet rikkuma ja valesid andmeid andma. Väide, et volikogu ei teadnud, kes auditeerima tuleb, on vallavanema sõnul samuti vale. Seda küsiti ja ta isiklikult vastas, et auditeerib teine firma, kuid inimene on sama. Vändra valla 2005-2009. aasta majandusaasta aruandeid analüüsinud audiitor on teadlik kõikidest revisjonikomisjoni liikmele tunduvatest probleemidest. Audiitoril on oma arvamus ja see on oma ala spetsialisti arvamus.“

Käesoleva töö koostaja võttis ühendust Vändra vallas 2005-2009 aasta majandusaasta aruandeid auditeerinud audiitoriga kirjalikult ja soovis temaga kohtuda, et läbi viia põhjalik intervjuu, mille käigus oli lõputöö koostaja sooviks saada vastused paljudele auditeerimist puudutavatele küsimustele ja konkreetsetele Vändra valla auditeerimist käsitletavatele küsimustele (Lisa 5). Vändra valla audiitor selgitas vastuskirjas (Lisa 6), et audiitori eetikakoodeks ja lepinguline konfidentsiaalsuse kohustus kliendi ees ei anna võimalust täiendavat informatsiooni anda, seejuures rõhutades, et olulises osas on Vändra valla raamatupidamise aastaaruanded õiged ja õiglased. Sellest on ta kirjutanud audiitori aruannetes.

Audiitor teatas (Lisa 6), et tema tööd on Audiitorkogu kontrollikomisjoni poolt kontrollitud 13. novembril 2009 aastal ja ühtegi puudust ega eksimust töös ei ole leitud, vaid vastupidi - tõsteti esile. Kahjuks ei selgunud audiitori vastusest, milliste valdkondade auditeerimise kohta konkreetselt tema tööd kontrolliti, ei selgunud kas kontrollobjektiks oli Vändra vald. Kirjavahetuses annab audiitor teada (Lisa 6), et ka temani on jõudnud informatsioon, et ta olevat vallavanema tuttav ning lisab, et kui selline laim audiitori vastu jätkub, on ta sunnitud laimamise pärast pöörduma vastavate asutuste poole, et laimajad vastutusele võetaks.

Lõputöö koostaja on nõus sellega, et pikaajaline audiitori ametiaeg parandab auditi kvaliteeti seetõttu, et audiitor saab süveneda ettevõtte, või käesoleva töö konteksti, kohaliku omavalitsuse spetsiifikasse pikema ajaperioodi jooksul. Samas võib pikaajaline partnerlus kliendiga ohustada audiitori sõltumatust viies auditi kvaliteedi madalamale tasemele.⁵⁹ Analüüsi tulemusena jõuti järeldusele, et selline olukord on tekkinud Vändra vallas.

Ülaltoodu viitab sellele, et Vändra valla majandustegevuses ilmneb huvide konflikt. Lõputöö koostaja hinnangul, 2005-2009. majandusaasta aruanded on koostatud korrektselt ja informatiivselt. Auditi käigus ei tuvastatud olulisi väärkajastamisi, mis võiksid sõltumatu audiitori otsust mõjutada, seega seisneb probleem valla juhtimises või nõrgas sisekontrollisüsteemis. Analüüsi tulemusena järeldub, et Vändra valla audiitor käitus erapooletu ja sõltumatu audiitorina, kes järgis auditeerimise standardist tulenevaid nõudeid ja lepingulist konfidentsiaalsuse kohustust kliendi ees. Revisjonikomisjoni liikme poolt koostatud märkused on pigem suunatud vallavalitsuse juhtimise puudustele. Kuna valla „komistuskiviks“ sai audiitor, siis käesoleva töö koostaja teeb ettepaneku, et vallavalitsus peab tõsiselt mõtlema audiitori vahetusele.

---

⁵⁹ Miettinen, J., *The Effect of Audit Quality on the Relationship between Audit Committee Effectiveness and Financial Reporting Quality*. (Vaasa: Universitas Wasaensis, 2008), pg 35.

Lõputöö raames saatis töö koostaja kümnele vannutatud audiitorile küsimused (Lisa 7) e-posti teel audiitorprotseduuride kohta. Audiitorite kontaktid sai käesoleva töö koostaja Audiitorkogu koduleheküljelt. Küsimustele vastas 7 vannutatud audiitorit, mis moodustab 70 % osalejatest. Küsimustikus esitatud küsimused olid vaba vastuse võimalusega.

Küsimustiku vastustest selgus, et audiitorid lähtuvad audiitorotsuse kujundamisel auditeeritava ettevõtte eripärast ja auditi eesmärgil arvatud olulisuse vea määradest. Nendest kahest asjaolust tulenevalt otsustab audiitor, milliseid alusdokumente küsida või kontrollida ja milliseid kontrollprotseduure rakendada. Kõik vastanutest lähtuvad auditeerimisel rahvusvahelistest auditeerimisstandarditest.

Küsimustikus paluti märkida, milles seisneb raamatupidamislike hinnangute kriitiline analüüs. Selline küsimus oli küsimustikku lisatud sellepärast, et selline definitsioon esines Vändra valla audiitori järeldusotsuses. Selgus, et intervjueeritav nr 3 ei ole kuulnud sellisest väljendist, intervjueeritav nr 2 vastas, et see on pikk teema ning intervjueeritav 7 seletas, et kui hinnatakse hinnangu andjate ametialast adekvaatsust, kasutatud meetodite/valemite ja sisendite põhjendatust ning osalejad märgivad, et reeglina on tegemist tulevikku suunatud hinnangutega. Käesoleva töö koostajale tundub, et selline definitsiooni seletus või sõnastus ei ole mõistetav nii audiitoritele kui ka tarbijatele. Tuginedes eeltoodule, leiab lõputöö koostaja, et selline väljend tuleb ümber sõnastada või mitte kasutada audiitori järeldusotsustes.

Küsitluse tulemusena selgus, et küsitletavate audiitorbürood on koormatud ja mõnikord on nad sunnitud kasutama abilisi, kelle kvalifikatsioonis nad ei kahtle ja kes töötavad audiitori poolt koostatud plaani kohaselt.

Järgnevalt analüüsib käesoleva töö koostaja probleeme, mis võivad tekkida auditeerimise käigus. Vastajad nimetavad kaks baasprobleemi, mis tuleb kindlasti koheselt nende ilmnemisel adresseerida auditeeritavale:

1. Kui auditi meeskonna liige ei ole auditi kliendist sõltumatu.

2. Kui on avastatud auditeeritava ettevõtte juhtkonna/töötajate poolne pettuse juhtum. Pettus hõlmab ka rahapesuga seotud tehinguid.

Eeltoodust tulenevalt võib järeldada, et rahvusvahelised auditeerimise standardid sisaldavad auditeerimise protseduure ja kohustavad audiitoreid neid järgima. Kuigi audit on hooajaline töö, on audiitorite töökoormus piisav. Audiitorid tunnistavad, et pettuse tuvastamine nõuab koheseid tegevusi selle paljastuseks. Audiitori sõltumatus on oluline; tähelepanu sõltumatusele ei tohi eirata.

Läbiviidud analüüsist lähtudes saab esitada järgmised soovitusel:

1. Audiitoril tuleb esimesel aastal auditeerida kõik aastaaruannete kirjed rida reall, kontrollides nende vastavust algdokumentidele.
2. Pikamaajalisel koostööl tuleb pöörata enam tähelepanu eelnevatel aastatel ilmnenu kitsaskohtadele.
3. Kindlasti tuleb pikemaajalisel koostööl, mis on kestnud kauem kui kolm aastat, kontrollida taas aruannete kirjeid rida reall.

Läbiviidud analüüsist lähtudes saab esitada järgmised ettepanekud:

1. Kohalike omavalitsuste auditi teenust tuleb osaliselt finantseerida riigieelarvest, kuna kontrollides kohaliku omavalitsuse kirjeid rida reall, kasvab tunduvall audiitori töötundide maht, mis omakorda suurendab auditi teenuse maksumust.
2. Korraldada Audiitorkogu poolt veelgi enam koolitust, mis on suunatud avaliku sektori üksuste auditeerimisele.

Lähtuvall läbiviidud analüüsist saab järeldada, et Vändra valla audiitor oli sõltumatu ja erapooletu valla majandusaasta aruannete auditeerimisel, kuid pikaajaline koostöö kliendiga võib mõjutada auditi kvaliteedi. Toetudes küsitluste tulemustele saab väita, et probleemiks on audiitori sõltuvusse sattumine kliendist, sellise olukorra ilmnemisel tuleb see koheselt lahendada. Majandusaasta aruande auditeerimine peab alati olema objektiivne ja sõltumatu. Esitatud soovituste ja ettepanekute rakendamine tõhustaks auditit avalikus sektoris.

KOKKUVÕTE

Vallale, kui kohaliku omavalitsuse üksusele, on majandusaasta aruande audit kohustuslik. Audiitori arvamus majandusaasta aruande kohta kindlustab selle õigsuse ja vastavuse õigusaktidele. Kohaliku omavalitsuse audit on tähtis ka seepärast, et annab valla elanikele kindlustunde, et kohaliku omavalitsuse ressursse kasutatakse tõhusalt, säästlikult ja sihtotstarbeliselt.

Uuritavaks objektiks osutus Vändra vald, kuna käesoleva töö koostaja sai valla revisjonikomisjoni liikmelt vihje, et audiitor ei olnud Vändra valla majandusaasta aruannete auditeerimisel sõltumatu ja erapooletu.

Käesoleva töö aktuaalsus seisneb selles, et analüüsi tulemusena esitatud ettepanekuid ja soovitusi rakendades paraneb auditi kvaliteet kohalikus omavalitsuses ja tagatakse riiklike ressursside optimaalne kasutamine.

Lõputöö eesmärgiks oli analüüsida Vändra valla majandusaasta aruannete auditit aastatel 2005-2009.

Eesmärgi saavutamiseks püstitati neli uurimisülesannet. Esimeseks uurimisülesandeks oli anda ülevaade auditi mõistest ja olemusest. Audit on kindlustandev audiitorteenus. Auditi objektiks on majandusaasta aruanne, millele audiitor annab hinnangu. Auditi eesmärgiks on tõsta auditeeritava majandustegevuse usaldatavuse taset. Audiitori hinnang kindlustab, kuid ei taga raamatupidamise aastaaruande absoluutset usaldusväärsust. Vändra vallale, kui kohaliku omavalitsuse üksusele, on audit kohustuslik. Audiitori arvamus on lisatud majandusaasta aruandele.

Teiseks uurimisülesandeks oli anda ülevaade audiitori kutsetegevusest. Audiitori mõiste on määratletud Audiitortegevuse seaduses. Audiitor peab olema sõltumatu ja objektiivne auditi teostamisel. Audiitori arvamus esitatakse audiitori järeldotsusega, mis võib olla märkusteta või märkustega. Audiitor annab eitava otsuse, kui finantsaruanded ei ole koostatud vastavalt rahvusvaheliselt tunnustatud finantsarvestuse ja -aruandluse põhimõtete osaks olevatele alusprintsiiptidele.

Kolmandaks uurimisülesandeks oli analüüsida audiitortegevusest lähtuvalt majandusaasta aruannete põhjal Vändra valla 2005-2009 majandustegevust. Analüüsi tulemusena selgus, et 2005-2009 majandusaasta aruannete koostamisel on järgitud raamatupidamise aastaaruande alusprintsiiptidest olulisuse ja avalikustamise printsiipe. Aruandlusviisi erinevus aastate lõikes raskendab oluliselt näitajate võrdlemist, seega ei ole järgitud analüüsitud perioodil järjepidevuse ja võrreldavuse printsiipe. Analüüsi teostades arutati olulise vea näitajad, millest selgus, et revisjonikomisjoni liikme tähelepanekud ei ole olulised auditeerimise mõistes.

Neljandaks uurimisülesandeks oli analüüsida majandusaasta aruannete auditeerimistegevust läbiviidud intervjuude põhjal. Käesoleva töö koostaja selgitas välja, et audiitori pikaajaline ametiaeg Vändra vallas (alates 2003. aastast) võib ohustada tema sõltumatust ja halvendada auditi kvaliteedi. Käesoleva töö koostaja poolt intervjueeritud audiitorid nimetasid kaks baasprobleemi, mida tuleb auditi käigus koheselt kõrvaldada. Need on audiitori sõltumatuse printsiipi rikkumine ja pettuse juhtum.

Lõputöös püstitatud eesmärgid on täidetud. Esitatud on soovitusel ja ettepanekud, mille rakendamine peaks parandama auditi kvaliteeti kohalikus omavalitsuses.

Lõputöös analüüsiti Vändra valla majandusaasta aruannete auditit aastatel 2005-2009 ja kontrolliti revisjonikomisjoni liikmelt saadud vihje õigsust. Vändra valla majandusaasta aruannete põhjal majandustegevuse analüüsimisel leiti vastus püstitatud probleemile ja jõuti järeldusele, et pikaajaline töösuhe võib mõjutada audiitorkontrolli ja audiitor võib teostada auditeerimistegevust pealiskaudselt.

Käesoleval tööil on praktiline väärtus, sest antud uurimustöö tulemusi saab kasutada ennetamiseks samu probleeme teistes valdades või siis takistamiseks sarnaste probleemide levikut nendes valdades, kus auditeerimistegevust on teostanud üks ja sama audiitor pikemalt kui kolm aastat.

Selleks, et teada saada, kas antud töös esitatud soovitusi ja ettepanekuid saab rakendada eraettevõtetes, tuleb edaspidistes uurimistöodes analüüsida nende eraettevõtete, kelle koostöö audiitoriga on kestnud kauem kui kolm aastat, audiidortegevust.

SUMMARY

The thesis is written on the subject „Vändra parish annual financial statements’ audit analysis“. The thesis is written in Estonian and consists of 56 pages. The author has referred to 28 sources.

The aim of the diploma thesis is to analyze the Vändra parish annual financial statements from 2005-2009.

To achieve this aim the author:

1. Gives an overview of the concept and nature of audit.
2. Gives an overview of auditor’s duties.
3. Analyzes audit performance of 2005-2009 Vändra parish annual financial statements.
4. Analyzes audit performance of annual financial statement on the basis of conducted interviews.

It appeared that long-term audit tenures increase audit quality due to auditee-specific knowledge gained by the auditors over time, but at the same time the auditor’s long-term association with the auditee poses a threat to auditor independence thus leading to lower level of audit quality.

As a result of the diploma thesis, the author has made the following recommendations: on the first year auditors should audit each entry of the annual financial statement, checking their correspondence to original documents; during the long-term audit tenures, the auditors must pay more attention to those fields where mistakes appeared in the previous years; and during the long-term tenures, lasting more than three years, auditors must check each entry of financial statement again.

As a result of the diploma thesis the author has made the following proposals: local government audits should be partly financed from the government budget because control of each entry increases the cost of audit work load, which subsequently increases the cost of each audit; and, finally, the Estonian Association of Auditors should organize more trainings directed towards the public sector's audit.

VIIDATUD ALLIKATE LOETELU

Auditeerimiseeskiri, vastu võetud Rahandusministri määrusega nr 2 03.03.2010, jõustunud 08.03.2010 - RTL 2010, 10, 179

Audiitortegevuse seadus, vastu võetud 27.01.2010 jõustunud 08.03.2010, osaliselt jõustumise aeg vastavalt §-le 207 - RT I 2010, 9, 41

Eesti Siseaudiitorite Ühing. *Rahvusvahelised Siseauditi Standardid ja Tegevusjuhised*. (Tallinn: Print Best Trükikoda, 2006.)

Eesti Siseaudiitorite Ühing. *Siseaudit arvestus- ja aruandlusprotsessis*. (Tallinn: Trükikoda Ühiselu AS, 2002.)

Василенко, А. *Стандарты аудита: вопросы и ответы профессионалов*. (Москва: Издательский центр «Март», 2003)

IMG Konsultant AS, Toomas Villemsi Audiitorbüroo. *Majandusaasta aruande koostamise põhimõtted*. (Tallinn: Trükikoda Ühiselu AS, 2003)

Ittonen, K., *Audit Reports and Stock Markets*. (Vaasa: Universitas Wasaensis, 2009)

Millichamp, A. *Auditing, 7th Edition*. (London: DP Publications, 1996)

Miettinen, J., *The Effect of Audit Quality on the Relationship between Audit Committee Effectiveness and Financial Reporting Quality*. (Vaasa: Universitas Wasaensis, 2008)

Raamatupidamise seadus, vastu võetud 20.11.2002., jõustunud 01.01. 2003 - RT I 2002, 102, 600, § 4

Rahvusvaheline auditeerimise standard (Eesti) 200. Sõltumatu audiitori üldised eesmärgid ja auditi läbiviimine kooskõlas rahvusvaheliste auditeerimise standarditega., kättesaadav internetis www.auditorkogu.ee/docs/ISA/Standardid2010/isa200ee.pdf 27.04.2011

Rahvusvaheline auditeerimise standard (Eesti) 700. Arvamuse kujundamine ja aruandlus finantsaruannete kohta., kättesaadav internetis www.auditorkogu.ee/docs/ISA/Standardid2010/isa700ee.pdf 27.04.2011

Riigi raamatupidamise üldeeskiri, vastu võetud 11.12.2003 nr 105., jõustunud 01.01.2004 - RT I 2010, 130, 18

Riigikontroll. *Auditi käsiraamat*. 2008. lk 12, kättesaadav internetis www.riigikontroll.ee/Riigikontrollipublikatsioonid/Auditeerimisek%C3%A4siraamatud/tabid/112/language/et-EE/Default.aspx 27.04.2011

Riigikontroll. *INTOSAI auditistandardite Euroopa rakendussuunised*. 1998., lk 18-19, kättesaadav internetis www.riigikontroll.ee/Auditeeritavaile/Auditistandardid/tabid/122/language/et-EE/Default.aspx 27.04.2011

Riigikontroll. *INTOSAI eetikakoodeks*. 1998., kättesaadav internetis www.riigikontroll.ee/Auditeeritavaile/Auditistandardid/tabid/122/language/et-EE/Default.aspx 27.04.2011

Riigikontroll. *Rahvusvahelise kõrgeimate kontrolliasutuste organisatsiooni INTOSAI auditistandardid*. 1995. www.riigikontroll.ee/Auditeeritavaile/Auditistandardid/tabid/122/language/et-EE/Default.aspx 27.04.2011

Riigikontroll. *Tulemusauditi teooria ja praktika käsiraamat*. (Tallinn: AS Pakett, 2001)

Roheline Raamat. *Auditi poliitikavaldkond: kriisi õppetunnid*, vastu võetud 13.10.2010 Euroopa komisjoni poolt.

Суйц В., Ахметбеков А., Дубровина Т., *Аудит: общий, банковский, страховой*. (Москва: Издательский дом «Инфра-М», 2000)

Tallina Tehnikaülikool, Majandusarvestuse Instituut. *Majandusarvestus ja finantsjuhtimine*. (Tallinn: TTÜ, 2000)

Vändra valla kodulehekül. *Vändra valla arengukava aastateks 2010-2020*. 2010, lk 15, kättesaadav internetis www.vandravald.ee/client/default.asp?wa_id=701 27.04.2011

Vändra valla kodulehekül., Vändra valla rahvaarv., kättesaadav internetis www.vandravald.ee/client/default.asp?wa_id=708 23.04.2011 27.04.2011

Vändra valla kodulehekül., Vändra valla 2005. aasta majandusaasta aruanne, kättesaadav internetis www.vandravald.ee/ul/Maj_aastaaruanne_2005.pdf 27.04.2011

Vändra valla kodulehekül., Vändra valla 2006. aasta majandusaasta aruanne, kättesaadav internetis www.vandravald.ee/ul/Maj_aasta_aruanne2006.pdf 27.04.2011

Vändra valla kodulehekül., Vändra valla 2007. aasta majandusaasta aruanne, kättesaadav internetis www.vandravald.ee/ul/Majaruanne2007.xls 27.04.2011

Vändra valla kodulehekül., Vändra valla 2008. aasta majandusaasta aruanne, kättesaadav internetis www.vandravald.ee/ul/Majandusaasta08.pdf 27.04.2011

Vändra valla kodulehekülj., Vändra valla 2009. aasta majandusaasta aruanne,
kättesaadav internetis www.vandravald.ee/ul/Vandra_majaruanne1506.pdf 27.04.2011

LISAD

Lisa 1. Olulisemad tähelepanekud Vändra valla 2005-2009 majandusaasta aruannete kohta

	2005	2006	2007	2008	2009
Arvande ülesehitus	Arvestusmeetodid ja hindamisalused on eraldi toodud, ei kuulu lisade hulka. Aruanne on koostatud eesti kroonides, aruannetes on summad ümardamata.	Arvestusmeetodid ja hindamisalused on lisas nr 1. Aruanne on koostatud Eesti kroonides, aruannetes on summad ümardamata.	Arvestusmeetodid ja hindamisalused on lisas nr 1. Aruanne on koostatud tuhandetes Eesti kroonides, aruannetes on summad ümardatud.	Arvestusmeetodid ja hindamisalused on lisas nr 1. Aruanne on koostatud tuhandetes Eesti kroonides, aruannetes on summad ümardatud.	Arvestusmeetodid ja hindamisalused on toodud lisas nr.1. Aruanne on koostatud Eesti kroonides, on summad ümardatud.
Bitlanss	Ühtlane	Lisades nr 3 ja 6 ei avane rida "Muud kohustused ja saadud ettemaksed".	Bilansi summad ei võrdu, on ümardatud. Käibevara kokku peab olema 2453 mitte 2454. Põhivara kokku peab olema 22228. Kohustused kokku peab olema 24682.	Lisadest nr 3 ja 4 ei selgu summasid, mis on toodud reas "Muud kohustused ja saadud ettemaksed".	Ühtlane
Tulemiaruanne	Lisast nr 8 ei selgu kust tuleneb summa reas "Muud tulud varadelt". Lisa nr 6 ei selgita "Põhivara amortisatsiooni ja ümberhindluse" summat.	Lisa nr 9 ei avane rida " Muud tulud varadelt". Intressikulu lisa number peab olema 7.	Tööjõukulud peavad olema 12571 mitte 12572.	Lisad nr 5,6,10 ei selgu summasid, mis on toodud reas "Kasum põhivara müügist"	

Rahavoogude aruanne	Puudub meetodi valiku selgitust.	Aruanne on koostatud otsemeetodil	Muudeti rahavoogude aruande ülesehitust. Põhjendus on toodud. Aruanne on koostatud otsemeetodil.	Aruanne on koostatud otsemeetodil. Kohustuste netomuutus kokku peab olema 1173 mitte 1172, kokku rahavood põhitegevusest peab olema -1013 mitte -1012.	Aruanne on koostatud otsemeetodil
Netovara muutuste aruanne	Ei ole selgitatud põhivara ümberhindamise reservsummat.	Ei ole selgitatud põhivara ümberhindamise reservsummat.	Põhivara ümberhindamist ei toimunud.	Aruandel on lisa, mis selgitab põhivara ümberhindamise summat.	Aruandel on lisad, mis selgitavad põhivara ja kinnisvarainv esteeringute ümberhindluse summasid.
Lisad	Lisast nr 6 ei selgu täpselt, mis kontot kasutati paranduskande tegemiseks.	Lisas nr. 14 on esitatud tehingud seotud osapooltega välja.	Lisa nr 3c, summa kokku peab olema 691, mitte 690. Lisa nr 4 summa kokku peab olema 229 mitte 228. Lisa nr 6 jääkväärtus perioodi alguses peab olema 240 mitte 241.		20.01.2009 aastal alustati kriminaalme netlust uurimaks Vändra vallavalitsuse poolt valeandmete esitamist vallateede kohta ja seoses sellega teedehoiu rahade sihipärast kasutamist.

Lisa 2. Vändra valla 2004-2009 majandusaasta aruannete olulise vea näitajad (kroonides)

Olulise vea määr = baasväärtus aruandeaastal * olulise vea %

2004. aasta olulise vea näitajad

Baasväärtused	Aruandeaastal	Olulise vea %	Olulise vea määr
Kasum	-330 589	5,0	16 529
Netorealisatsioon	19 098 510	1,5	286 478
Bilansimaht	17 213 878	1,5	258 208
Netovara	11 800 710	2,0	236 014
Ärikulud	950 315	1,5	14 255
keskmine			155 685

2005. aasta olulise vea näitajad

Baasväärtused	Aruandeaastal	Olulisuse vea %	Olulise vea määr
Kasum	-418 189	5,0	20 909
Netorealisatsioon	2 333 1192	1,5	349 968
Bilansimaht	18 331 771	1,5	274 977
Netovara	13 032 535	2,0	260 651
Ärikulud	1 099 414	1,5	16 491
Keskmine			176 235

2006. aasta olulise vea näitajad

Baasväärtused	Aruandeaastal	Olulisuse vea %	Olulise vea määr
Kasum	2 813 239	5,0	140 662
Netorealisatsioon	27 962 234	1,5	419 434
Bilansimaht	19 997 313	1,5	299 960
Netovara	15 906 881	2,0	318 138
Ärikulud	1 179 759	1,5	17 696
keskmine			239 178

2007. aasta olulise vea näitajad

Baasväärtused	Aruandeaastal	Olulisuse vea %	Olulise vea määr
Kasum	1 260 000	5,0	63 000
Netorealisatsioon	31 984 000	1,5	480 000
Bilansimaht	24 683 000	1,5	370 000
Netovara	17 167 000	2,0	343 000
Ärikulud	1 113 000	1,5	17 000
keskmine			255 000

2008. aasta olulise vea näitajad

Baasväärtused	Aruandeaastal	Olulisuse vea %	Olulise vea määr
Kasum	-648 000	5,0	32 000
Netorealisatsioon	34 898 000	1,5	523 000
Bilansimaht	31 759 000	1,5	476 000
Netovara	16 527 000	2,0	331 000
Ärikulud	1 187 000	1,5	18 000
keskmine			263 000

2009. aasta olulise vea näitajad

Baasväärtused	Aruandeaastal	Olulisuse vea %	Olulise vea määr
Kasum	2 816 852	5,0	140 843
Netorealisatsioon	35 183 010	1,5	527 745
Bilansimaht	33 031 405	1,5	495 471
Netovara	19 388 134	2,0	387 763
Ärikulud	1 593 841	1,5	23 908
keskmine			315 146

Lisa 3. Revisjonikomisjoni liikme tähelepanekud ja märkused

VÄNDRA VALLAVOLIKOGU

19.08.2010

Revisjonikomisjoni liikme tähelepanekud ja märkused Vändra ja Kaisma vallas läbi viidud sisekontrollile ja selle käigus avastatud puudused.

Erinevalt möödunud valimisperioodi revisjonikomisjoni koosseisu poolt esitatud arvamusest ei hakka ma eelarvet artiklite kaupa ümber kirjutama, vaid toon välja olulised puudused ja probleemid, mis häirivad valla majandustegevust ja seaduste täitmist.

Olen individuaalselt tutvunud Vändra valla raamatupidamisdokumentatsiooni, õigusaktide, majandusaasta aruande ja audiitori poolt koostatud aruandega ja võin väita, et raamatupidamise aruanne koos eelarve täitmise aruandega kajastab küll kõiki majandusaastal tehtud finantstehinguid, kuid osaliselt ei ole need finantstehingud õiguspärased ja põhjendatud. Majandusaasta aruandele tervikuna ei ole paraku võimalik hinnangut anda, sest valla hallatavates asutustes ja MTÜ-des on sisekontroll täielikult tegemata revisjonikomisjoni kui kollegiaalse organi tegevusetuse tulemusena. See tähendab sisuliselt, et revisjonikomisjon ei ole täitnud temale seadusega ette nähtud ülesandeid ega ole täitnud ka enda poolt vastu võetud revisjonikomisjoni tööplaani. Saab ka täie kindlusega väita, et audiitori töö on olnud väga pealiskaudne ning puudulik valla poolt sõlmitud lepingute ja nende alusel tegelikult tehtud finantstehingute hindamisel ja võrdlemisel.

Juhin tähelepanu, et kuigi praegune volikogu koosseis teadis, et vahetatakse audiitorkontrolli teostajat, auditeeris valla 2009 aasta majandustegevust täpselt sama isik, kes on seda teinud juba valla algusaastatest. Volikogule öeldi uueks audiitorfirmaks KMRA Audiitorbüroo OÜ, ent hiljem selgus, et töö reaalne teostaja E. Asumets on siiski sama isik, kes on reaalseid audiitorkontrolle läbi viinud vallas juba alates 2003. aastast ja kes teadlikult või hooletusest kuni tänaseni on jätnud märkamata ilmsed puudused ja vead vallavalitsuse juriidilises- ja finantstegevuses, mille kajastamine on audiitori kohustus. See annab tunnistust, et vallavanem oli teadlik, mida võib kaasa tuua audiitori tegelik vahetus ning pidas õigemaks minna volikogu petmise teed.

Mõned näited audiitori töö pealiskaudsusest:

- 1) Juurikaru Põhikooli renoveerimine 2000-2003. aastatel, millele hange korraldati ainult I ehitusetapile (koosnes III etapist)
- 2) Vallavanema isikliku sõiduauto kasutusvalduse lepingu sõlmimine kaks aastat kehtetu seaduse alusel 2005. aastast, sõlmitud lepingu finantseerimiskohustustest mitte kinnipidamine
- 3) 128 eratee avalikku kasutusse võtmise olematute lepingute sõlmimine 2005. aastal.

- 4) Volikogu teadmata vallale rahaliste kohustuste võtmine "Vara tasuta kasutamise" lepingu näol 2008. aastal ja sõlmitud lepingu finantseerimiskohustustest mitte kinnipidamine.
- 5) Toime on pandud mitmete Riigihangete seaduste rikkumisi vallavanema poolt, mis on leidnud ka 5 korral faktilist tuvastamist ja mille eest teda on karistatud väärteo korras rahatrahvidega Riigihangete Ameti poolt 2006. ja 2008. aastal.
- 6) Vallavanem määrab 2009. aastal iseendale oma korraldusega isiklikeks sõidukuludeks sisse makse suuruseid jne.

Aastatel 2005-2010 on seoses vallavanema isikliku sõiduauto kasutamisega toime pandud finantsdistsipliini rikkumised lepinguväliste kohustuste kinnimaksimisega, mille audiitor oleks auditeerimise käigus pidanud avastama ja vastava järeldusotsuse tegema. Nimetatud asjaolusid audiitori järeldusotsustes ei ole kordagi kajastatud, kuigi on ilmselge, et finantstehinguid reaalselt kontrollides ja võrreldes lepingutega pidanuks ta need avastama.

Vallavalitsuse tegevuse vastu algatati 2009. aastal kriminaalmenetlus uurimaks vallavalitsuse poolt valeandmete esitamist vallateede kohta ning sellega seoses Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumist eraldatud teedehoiu rahade sihipärast kasutamist, mis on seni minu andmetel lõpetamata.

Vallavalitsuse töö, raamatupidamisdokumentatsiooni ja õigusaktidega tutvumisel tulid ilmsiks veel järgnevad asjaolud:

1) Arusaamatuid kulusid on tehtud väljapoolt õigusabiteenuse tellimisele, kui ametis on vastavat pädevust omav ametnik. Probleemid, mille lahendamiseks on õigusabiteenust tellitud, ei ületa oma sisult ega keerukuselt vallasekretäri eeldatavat pädevust (jääb arusaamatuks, kuidas ei suuda omaavalitsus põhjendada iseenda poolt vastu võetud otsustusi, vaid peab selleks otsima kõrvalabi).

2) Valla poolt korraldatud ja läbi viidud hangetel puuduvad osaliselt või täielikult hinnapakkumised, mille alusel sõlmitakse teenuse pakkumise- ja töövõtulepinguid.

3) Eelarve aasta lõpus aitas naaberomavalitsuste ees tekkinud võlgasid olulises osas leevendada riigi poolt eraldatud liitumistoetus 1,0 milj. krooni. Vaatamata muudetud eelarvele ja tulumaksu alalaekumisele jätkusid osaliselt põhjendamatud lisatasude väljamaksed, mis kestavad tänaseni.

4) Selgitusi vajaks sõidukite ülalpidamise kulude suurenemine ja ebatõenäoliselt laekuvate nõuete osa, sest osad firmad eksisteerivad reaalselt, kellelt on võimalik võlga sisse nõuda.

4.1 Ebatõenäoliselt laekuvate nõuete 9000.- kroonine osa, mis maksti vallast topelt äriühingule välja ootab kellegi vastutust ka sellise juhtumi eest.

4.2. Arusaamatu on vallavalitsuse suhtumine Tiksi Kaubanduse OÜ tegevusse, kus elektrienergia võlg lasti kasvada 24 000 kroonini ja siis konstateeriti fakti firma tegevuse raugemisest.

5) Omavalitsuses ei kontrollita sõlmitud lepingute täitmist.

Ei saa pidada mõistlikuks olukorda, kus Kadjaste MTÜ, kasutades vallale kuuluvat vara tasuta teenib omakorda sellelt tulu sama vara välja üürides. Kadjaste MTÜ- ga sõlmitud "Vara avalikku kasutusse andmise" lepingus 21.01.2009 aastal ei ole fikseeritud, et MTÜ-l on õigus tema kasutuses olevat pinda omakorda tasu eest allkasutusse anda. Hetkel aga teenib MTÜ välja üüritud vallavaralt 1000.- kuus.

6) Sageli kulutatakse vallavara ebamõistlikult ilma igasuguseid alternatiive küsimata, mille tõttu saadakse tegelikkusest oluliselt kallim tulem. Selline tegevus ei ole kooskõlas riigihangete seaduse üldpõhimõtetega, mis on täitmiseks kõigile avalik-õiguslikele struktuuriüksustele ja kohustavad tagama erinevate pakkumiste võrdlemise teel parima võimaliku hinna ja kvaliteedi suhte.

6.1. Vihtra Külakeskuse valveseadmete ja ATS hoolduslepingud on sõlmitud OÜ Elektra-ga ilma igasuguseid hinnapakkumisi küsimata ja mille maksumus on võrreldes turul pakutavaga vastuvõetamatult kallis.

6.2. OÜ Kremmen- ga ja OÜ J&E Electric-ga sõlmitud lepingutes on võetud täitmiseks kohustused, mille sisu ja sellega kaasnevad rahalised kohustused on ebaselged. Näiteks on sõlmitud kliendileping, millega vald on võtnud kohustuse soetada lepingust tulenevaid materjale või seadmeid just lepingupartneri käest kuid ei täpsustata, millised on sel juhul partneri poolt pakutavate toodete hinnad.

6.3. Teede hooldusel on tellitud ühekordseid teenustöid AS-lt Pärnumaa Teed, kus hinnad kajastuvad alles teostatud tööde vastuvõtuaktis?

6.4. Kadaka silla remonti teostas E.T Sild Ühistu jällegi ilma võrdlevate hinnapakkumisteta.

7) Avalikus kasutuses olevate kõigi erateede omanikega on siiani sõlmimata vastavad lepingud, luues sellega soodsa pinnase hilisemateks kulukateks vaidlusteks. Alates 2005-2009 aastast puudusid täielikult erateede avalikku kasutusse võtmise lepingud. Alles pärast Pärnu Politseijaoskonna kriminaalajade uurija sekkumist hakati vallas lepinguid sõlmima. Esimene leping sõlmiti 25.02.2009 aastal.

8) Taliteenistus erateedel lumelükkamine-vastav kord on vallas välja töötamata. Tänapäevaks puudub igasugune juriidiline alus arvete esitamiseks valla kodanikele, mida siiski kahjuks tehakse.

9) Vändra valla kodulehel on avaldatud valeandmed 2009. aastal Vändra Vallavalitsuse ametiisikute töötasude kohta. Märkimata on vallavanema käskkirjaga määratud lisatasud.

10) Vallavanema ja revisjonikomisjoni esimehe omavahelistes suhetes on tugevalt tunda korruptsiooniilminguid ja huvide konflikti.

Vallavanema korraldusel on valla maksumaksja rahalistest vahenditest tasutud revisjonikomisjoni esimehe erafirmale osutatud õigusabiteenuse kulud summas 14 190.- krooni, revisjonikomisjoni esimehega on sõlmitud viimasele soodne leping võimaldades ostes valla vahenditest küttepuid piirkonnas kõrgeima hinnaga, milleks oli 480 krooni/m³. Lisaks on sama isikuga sõlmitud ka teede hooldusleping. Seetõttu ei ole revisjonikomisjoni esimees selgelt huvitatud valla valitsemises üleskerkinud olulisi puudusi kajastama.

11) Vallavanem on rikkunud valla- ja linnaeelarve seaduse § 14 sätestatut, sõlmides 01.02.2010. "Vändra valla koolivõrgu korralduse analüüs" käsunduslepingu nr 8 koos uute kohustustega summas 40 300.- krooni enne valla 2010 a eelarve vastuvõtmist.

12) 2010. aasta pingeline eelarve võeti vastu märtsikuus pearaamatupidaja kinnitusega, et lisatasusid sel majanduslikult raskel aastal ei maksta, kuid aprillis selgub, et vallavanem jätkab osadele ametnikele endiselt lisatasude maksmist ja osade töötajate lisatasude maksmine lõpetatakse.

13) Täiesti lubamatu on olukord, mil vallavanem on näidanud üles käitumist, kus ta käsitleb minu poolt ülestõstatatud faktilisi probleeme ja rikkumisi laimuna ja mõjutab jõuliselt neid volikogu liikmeid, kes töösuhetes on samal ajal ka tema alluvuses hääletama otsuseid temale sobival moel, kuritarvitades sellega oma ametiseisundit.

14) Vallavanem ei ole kogu oma tegutsemise aja jooksul olnud suuteline komplekteerima vajalikku meeskonda, mis oleks pädev tegutsema valla stabiilse arengu huvides.

Vallavalitsuse tegevus ei ole lähtunud kohalike elanike huvidest ja eesmärkidest, valla raha ei ole kasutatud otstarbekalt ja õiguspäraselt. Vallavanem ei ole olnud suuteline tagama, et vallavalitsus toimiks avalikult, ausalt, pädevalt ja seadustega kooskõlas.

Liitunud Kaisma vallas viis revisjonikomisjon sisekontrolli läbi 19.03.2010 aastal. Sealt leiti ainult üks oluline puudus - lasteaia mänguväljaku finantseerimisega seotud probleemid. Esialgselt võis oletada, et abikõlbulikuks ei osutu summa kuni 100 000.- krooni ulatuses, kuid tänaseks on selgunud lõplik summa, milleks on 33 497.- krooni.

Kõiki esitatud tähelepanekuid ja märkusi arvesse võttes teen volikogule ettepaneku:

1. Anda selge hinnang vallavalitsuse tööle tervikuna.

2. Tõsiselt hinnata vallavanema pädevust, võimekust ja sobivust oma ametikohustuste täitmisel ühinenud Vändra ja Kaisma valla juhtimisel.

Soovin siinjuures rõhutada, et jättes eelpool esitatud valla arengut ja huve oluliselt kahjustavad puudused ja rikkumised tähelepanuta ja võimaldades vallavanemal oma ametis jätkata, tunnustab volikogu sellega igati vallavanema senist tööd ja käitumist, hindab tema tööpanust heaks ning aktsepteerib vallavanema senist juhtimismudelit. Juhin

tähelepanu, et senise praktika kohaselt saab liialdusteta väita, et piisaks ainult ühest väljatoodud rikkumisest vallavanema koheseks umbusaldamiseks.

Seda, et tänane vallavanem on saanud väga pikki aastaid tegutseda ebaausaid võtteid kasutades, omakasu eesmärgil ja valla arengut pidurdades, on talle võimaldanud seniste volikogu liikmete vähene informeeritus ja liigne usaldus.

Nüüd kui volikogu on täielikult informeeritud omavalitsusjuhi töövõtetest ja tegelikust taustast ning välja on toodud asjaolud, mille vastu on jämedalt eksitud, ei oleks õigustust otsusel, mis võimaldaks vallavanema jätkamist oma ametikohal.

Lugupidamisega

Andres Sõnajalg
Revisjonikomisjoni liige

Lisa 4. Vändra vallavanema vastulaused

1. Üldjuhul on hangete läbiviimisel kinni peetud riigihangete seaduse paragrahvist 3 tulenevatest põhimõtetest. Pakkumisi on küsitud erinevatelt firmadelt (kui on võimalik). Trahvi on tehtud Riigihangete Ameti poolt 2006. ja 2008. aastail. 2006. aastal seoses kütte muretsemise, transpordi tellimise ning IT hoolduslepingu sõlmimise hangete mittekorraldamise pärast ja 2008. aastal laenu saamise hanke mitte korraldamise pärast. Olen ka varem oma eksimusi tunnistanud, trahvid tasunud (lisatud koopaid maksekorraldustest) ning vältinud samaste olukordade kordumist.

2. MTÜ- de rahastamise kord on tänaseks koostatud ja esitatud volikogu komisjonidele läbivaatamiseks. Senini toetati MTÜ- de koostatud projekte, mis said väljaspool MTÜ ja/või vallavalitsuse eelarvet koostatud ja heaks kiidetud projektide alusel rahastuse. MTÜ- le antud toetuse suuruseks oli projekti omaosaluse summa, mis oli vallaeelarvesse MTÜ- de toetusteks planeeritud. MTÜ- sid kes ei tegutsenud, polnud võimalust ega vajadustki toetada. Vallavalitsus leiab, et MTÜ- dele eraldatud toetus pole raha mitteotstarbeline kasutamine veel vähem on see olnud raiskamine.

3. Erateede avalikuks kasutuseks on praeguseks ajaks koostatud 89 lepingut, millest mõningaid ei ole erateede omanikud tagastanud. Seega ei saa neid arvata avalikuks kasutamiseks teede nimekirja, samas on vald ka neid aasta ringi hooldanud. 11 tee (need teed, kus kasutatavus on väga väike - üks, kaks inimest) kohta ei ole volikogu otsustanud, mida nendega teha, kas võtta avalikku kasutusse või jätta erateeks. Kokku on Vändra piirkonnas 64 teed, kus oleks siis vaja 100 lepingut sõlmida, mitte 128 nagu väidetud.

4. Kodulehel ei ole avaldatud valeandmeid ametiisikute palgaandmete kohta. Kuigi avaliku teabe seaduse paragrahvi 28 lõige 1 ei nõua palgaandmete avalikustamist, oleme meie lähtunud korruptsioonivastase seaduse paragrahvi 15¹ lõikest 1 mis ütleb, et palgaandmeteks on ametiisikule makstav palk, töötasu ja muud sotsiaalmaksuga maksustavad tasud. Samadel põhimõtetel on palgaandmed esitatud ka Statistikaametile (www.stat.ee). Lisatasudeks loetakse ühekordsed lisatasud (nt puhkusetasu, jõulutoetus), mille arvestamise aluseks ei ole töötatud aeg. Nimetatud ühekordseid lisatasusid ei ole kellelegi 2009. ja 2010. aastal valla eelarvest makstud. Küll aga makstakse lisatasusid täiendavate tööülesannete eest, kuid neid loetakse palga osaks ja avalikustatakse põhipalgana. Lisatasusid täiendavate ülesannete eest on makstud ja makstakse ka täna paljudele valla eelarvest palka saavatele inimestele. Peatatud on ühekordsete lisatasude maksmine. Seda olen mina ja samuti raamatupidamise juht eelarve menetlemisel öelnud.

5. Ühisveevärgi- ja kanalisatsioonikava on tutvustatud 21.09.2010 volikogu istungil, esitatud ettepanekuid on arvestatud ning kava on saadetud Tervise-ja Keskkonna ametitele kooskõlastamiseks. Tänapäevaks on Terviseamet andnud kavale oma kooskõlastuse.

6. Pakkumisi küttepuude ostmiseks ja lumetõrjeks on esitatud A. Tammele samadel tingimustel kui teistele. Kaisma piirkonnas on olnud need soodsamad. Tõestuseks on lisatud pakkumuste protokollid ja maksumused. Selgituseks veel, et kuuel eelneval aastal on Kaisma piirkonnas lumetõrje töid teostanud A. Tamm.

7. Ühtegi volikogu liiget ei ole mõjutatud.

8. Minu auto kasutamist on analüüsitud alates oktoobrist 2009, volikogu järelepärimistele on esitatud aruandeid. On olemas vandeadvokaat Ludmilla Tamari arvamus. Asi peaks olema igati läbi analüüsitud ja selge.

Peeter Reimann
Vallavanem

Lõpetuseks vallavanema arvamus:

A. Sõnajala "Revisjoni komisjoni liikme tähelepanekud ja märkused Vändra ja Kaisma vallas läbi viidud sisekontrollile ja selle käigus avastatud puudused" on olulises osas koostatud subjektiivse arvamuse põhjal. Väide "Olen isiklikult tutvunud Vändra valla raamatupidamisdokumentatsiooniga" ei vasta tõele. Ta on tutvunud õigusaktidega, majandusaasta aruandega, lepingutega, aga mitte raamatupidamisdokumentatsiooniga. Kinni ei ole peetud Vändra valla põhimääruse paragrahvi 13 punktist 2 ja kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse paragrahv 48 lõikest 5. Vallavalitsusele ei ole esitatud ühtegi revisjonikomisjoni akti, ei ole küsitud selgitusi. Süüdistustega on A. Sõnajalg esinenud kohe volikogu istungitel, meedias ja mujal avalikes kohtades (nt revisjonikomisjoni liikmete koolitusel).

Ei ole eetilise kritiseerida tunnustatud audiitorit. Audiitoritel on omad seadused ja reeglid, nende tööd läbivad kontrollauditeerimise. Ükski audiitor ei hakkaks oma mainet rikkuma ja valesid andmeid andma. Ellen Asumets on teadlik kõikidest A. Sõnajalale rikkumisena tunduvatest probleemidest. Tal on oma arvamus ja see on oma ala spetsialisti arvamus. Ning väide, et volikogu ei teadnud, kes auditeerima tuleb, on samuti vale. Seda küsiti ja mina isiklikult vastasin, et auditeerib teine firma, aga inimene on sama.

Vallavalitsuse tegevus on alati lähtunud kohalike elanike huvidest, olemasolevat vähest raha on kasutatud olusid arvestades otstarbekalt. Alusetu on A. Sõnajala arvamus, et "vallavanem ei ole kogu oma tegutsemise aja jooksul olnud suuteline komplekteerima vajalikku meeskonda, mis oleks pädev tegutsema valla stabiilse arengu huvides".

Lisa 5. Küsimused Vändra valla audiitorile

Kui kaua on aega võtnud Vändra valla auditeerimine erinevatel aastatel?

Palun nimetage olulised vead ja ebatäpsused, mis takistavad positiivse audiitorotsuse tegemist?

Kas Vändra valla auditeerimise kohta on tehtud kontrollauditeerimist? Kui jah, siis mis aastal ja kelle poolt? Kui sageli tavapäraselt teostatakse kontrollauditeerimist?

Tean, et auditi tegevuse käigus kogutakse tõendusmaterjali, kuid millist täpselt ei tea. Palun ülevaadet selle kohta, millist tõendusmaterjali olete nendel aastatel Vändra valla kohta kogunud.

Palun kirjeldage, milles seisneb valla tegevuse raamatupidamislike hinnangute kriitiline analüüs?

Missugused üldise olulisuse määrad olid määratud Vändra valla 2005-2009 majandusaasta aruannete auditeerimisel, mille üle väärkajastamisi sisaldavad aruanded võisid hakata eksitama aruande tarvitajate majandusotsuseid?

Olen Vändra valla majandusaasta aruanded koos teie audiitorotsustega 2005 kuni 2009 analüüsinud ja mulle on selgeks saanud, et soovitate pidevalt tõhustada vallas sisekontrollisüsteemi. Milline on Teie hinnang sisekontrolli kohta Vändra vallas, kas see toimib või on nn vaid paberil?

Kuidas saaks sisekontrollisüsteemi tõhustada, millised on Teie soovitused?

Kas Vändra vallas on raamatupidaja olnud üks ja sama isik? Kas raamatupidaja on Teie soovitusi kuulda võtnud ja järgmisel aastal olemasolevad pisivead likvideerinud?

Milliseid alusdokumente kontrollite kui teete audiitori aruannet? Millest lähtute?

Kas auditeerimise käigus on tekkinud probleeme, mis on vaja olnud kohevalt kõrvaldada ja mis on ka kõrvaldatud? Millised need probleemid on olnud?

Kas olete auditeerimise käigus läbi viinud küsitlusi valla ametnikega ja millistel teemadel enim?

Kas vallas arvestus kohalike teede üle on olnud põhjalik? Kas olete juhtinud vallajuhtide tähelepanu puudustele? Kas tähelepanu on juhitud suuliselt või kirjalikult? Kas saate tuua mõned konkreetsed näited?

Kas vallas peetakse sõidupäevikuid või makstakse erisoodustumaksu maksimumsummalt?

Kas sõiduauto kasutamisega seotud kõikidel kuludel olid põhjendatud kuludokumendid?

Kas valla õigusabi kulud on olnud õigustatud?

Lisa 6. Vändra valla audiitoriga kirjavahetus

Audiitori eetikakoodeks ja lepinguline konfidentsiaalsuse kohustus kliendi ees ei anna võimalust Teile täiendavat informatsiooni anda. Audiitor väljendab oma arvamust järeldusotsuses või tänasel päeval audiitori aruandes. Kinnitan, et olulises osas on raamatupidamise aastaaruanded õiged ja õiglased. Nii olen end ka väljendanud audiitori aruannetes.

Täienduseks lisan, et minu tööd on Audiitorkogu kontrollikomisjoni poolt kontrollitud 13. novembril 2009. aastal. Ühtegi puudust ega eksimust minu töös ei ole leitud, vaid vastupidi - tõsteti esile. Käesoleval ajal olen valitud Audiitorkogu revisjonikomisjoni esimeheks.

Kinnitan, et minu tööd ega minu arvamust ei mõjuta mitte mingisugune pikaajaline tutvus. Sellist tutvust ma ka Vändra vallas ei oma. Audiitor teeb kliendi juures tööd. On ka minuni jõudnud informatsioon, et ma olevat vallavanemana sugulane. Juhul kui selline laim audiitori vastu jätkub, siis olen sunnitud laimamise tõttu pöörduma vastavate asutuste poole, et laimajad vastutusele võetaks.

Audiitori töö aluseks on VKS ehk vandeaudiitori kutsetegevuse standardid. Nendega saab tutvuda aadressil: www.auditorkogu.ee. Kui Te neid loete, siis saate aru, et näiteks protseduure või riskide hinnangut pole võimalik mõne lausega väljendada.

Mis puudutab audiitorbüroode sisemisi kontrollimehhanisme, siis ka nende aluseks on VKS. Meie büroo on vabariigi kümne suurema seas ja seda pole saavutatud standardeid eirates. Loomulikult on meie büroos kontrollimehhanismid, mis puudutavad ka järelkontrolle, uusi ja vanu kliente jne, kuid need on kasutamiseks ainult partneritele ja assistentidele.

Lisa 7. Küsimused audiitoritele

Milliseid alusdokumente kontrollite kui teete audiitori aruannet? Millest lähtute?

Millised on Teie protseduurireedlid auditeerimisel?

Nimetage palun probleemid, mis (või kui) tekivad auditeerimise käigus ja mis on vaja kohe kohtu kõrvaldada?

Palun kirjeldage, milles seisneb raamatupidamislike hinnangute kriitiline analüüs?

Kui palju on Teie auditeerimisbüroos audiitoreid, kas nad on ülekoormatud või on nende töökoormus piisav?

Kui sageli tavapäraselt teostatakse järelauditi?